

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 6

juni-juli 1965

pris 1:50

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
SUNNE (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- FJÄLLFARARGÅRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÄKER (Jämtlands län)
Telefon: Undersäker 11 — Plats för 24 gäster
- FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Karlshamn 0454/260 11 — Vintertid 0454/115 66
Plats för 12 gäster
- SVANHOLMENS VILOHEM, SVANSHALS, OSBY
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Almbäcksgat. 2 B, MALMÖ C
Telefon: 040/ 157 95 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokal-föreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter

Kulturella U-grupper

De handikappades behov ligger inte bara på det rent materiella planet. Handikapp och sjukdomar taxeras i en kalkyl i kostnader för vård, försäkringar etc., där individen nästan blir en siffra i kostnadsramen. Rent praktiskt är det så, och det ligger egentligen inget "omänskligt" i detta. I det ekonomiska sammanhanget blir det ofta mera fråga om "realpolitik", mindre om humanitära och allmänmännsliga perspektiv: om individen som en del i gemenskapen och hur han ska fungera för att känna sig som människa och få ut sin del av de kulturella värdena.

Individens "tankar och känslor" får skötas på annat håll. Man skaffar medel till det och det. De handikappades situation är ofta sådan att medelanskaffning av olika slag är ett heltidsjobb, som tyvärr ofta skymmer sikten för så mycket annat man vill ta upp om den handikappades liv och vardag. Med andra ord: socialarbetaren har inte mycket tid över för kulturarbete. Socialtjänstemannen jobbar med sina bidrag och det har han ofta full sysselsättning med. Att ge sig in på det "djupare innehållet" hos de människor han sysslar med är inte hans egentliga uppgift. Vi vet alla hur det är på den kanten. Människan själv kommer nästan bort i allt vårt "botande" och sysslande med bidragsformer och hjälpåtgärder.

Man kan väl hellre fordra denna mänskliga fördjupning i vår tids praktiska handikapparbete på det rent sociala fältet. Därmed får ingalunda förstås att vi menar att vårt socialvårdsfolk är inbitna siffer- och bidragsrobotar utan sinne för de humanistiska frågorna. Men ingen orkar idag med hela fältet. Vi

får spalta upp i sektorer och hjälpas åt över administrativa gränser. Någon "vall" mellan t. ex. socialministrarnas fögderi och ecklesiastikministrarnas bör inte finnas i det praktiska arbetet. Att det rör sig på flera fronter fick vi belägg för vid tidpunkten för detta nummers pressläggning då Kungl. Skolöverstyrelsen kallade handikappförbundens förtroendemän till en överläggning. Det gällde i korthet att samråda om en kulturbudget i handikappvårdens tecken, och vi som var med kan intyga att det var en överläggning i sann humanistisk anda, även om vi också då det gäller kulturen inte kan komma ifrån besvärliga ekonomiska trösklar och avväggningsproblem.

Vad det nu gäller är ett vidgat kulturellt stöd till alla möjliga kategorier av handikappade. Budgetmässigt sett är det fråga om pengar för budgetåret 1966/67 för en kulturell utrustning. Skolöverstyrelsens inbjudan till överläggning med handikapporganisationerna är ett led i denna bredare kulturgiv. Att de handikappade av olika skäl är delvis utstängda och förhindrade att utnyttja kulturlivets värden står utan vidare klart — de är i stort sett kulturella u-grupper. Visst har gjorts en hel del, men det räcker inte alls på långa vägar. Vill man vara riktigt realistisk bör man nu tala om ett *system* i kulturpolitiken för de handikappade. Det är ett sådant Skolöverstyrelsen nu har för avsikt att försöka få till stånd.

Ökade möjligheter att få del av kulturlivet: en god bokförsörjning, generösare villkor för korrespondensstudier, bättre kontakter med teater, musikliv osv. är några rubriker. Speciell fritidsverksamhet

för handikappade är en stor rubrik, som innehållsmässigt måste benas upp på olika aktiviteter. Även de handikappade — liksom andra medborgare — behöver en fritid med det rikare innehåll våra nuvarande resurser ställer i utsikt.

För många människor kan man tala om en "andlig svält" på grund av sjukdom och isolering. I många fall är det fråga om ett transportproblem. Hur ska man komma till de lokaler där kulturen erbjudes? Och i motsatt riktning: kan man "transportera ut" kultur till svårt sjuka enskilda människor, som kanske inte orkar med längre resor? Bokbussar — och kanske också en viss sorts resande bildningskonsulenter — behövs i en sådan service, som väl närmast bör ges åt glesbygdernas isolerade handikappade av olika kategorier. Den som ibland t. ex. tittat på de bokbestånd våra lokalföreningar har vet, att det ofta behövs komplement med nyare och mera aktuell litteratur till de i många fall äldre böcker, som redan finns. Böcker i dagens läge är en ganska dyr vara. TV-apparater är ännu inte var mans egendom. Man kan allvarligt ifrågasätta om inte anslag till TV-apparater för svårt isolerade och handikappade, vore en anslagspost, väl försvarbar som "livsmedel", andlig näring, om man nu med forna tiders hjälpvokabulär ska tala om "livsuppehälle" i modernare sammanhang. Frågan om korrespondensstudierna bör också anslagsmässigt prövas, när man talar om en systematisk kulturgiv för de handikappade.

Folkhögskolan har ur vårt förbunds synpunkt varit en bra brygga till ett normalare liv för många medlemmar. Möjligen borde man till

folkhögskolor, som är villiga att ta upp den här frågan i större sammanhang, kunna ge anslag till speciell service för svårt handikappade, dels för hjälpmedel i själva undervisningen, dels för speciella vårdanordningar, utrustning i elevhem, t. ex. hiss-anordningar, utrustning av toaletter osv. Frågan om de handikappades kontakt med folkhögskolan har ytterligare en aspekt. Till folkhögskolan kommer i stor utsträckning elever, som där får sin medborgarfostran för att sedan bli aktiva i samhällets olika institutioner. Det måste betyda mycket för normalt friska elever att komma i direkt personlig kontakt med handikappade under skoltiden. Härigenom lär de känna de människor, vilka de senare på olika tjänstestolar sitter med ansvar för. Vad detta betyder på längre sikt i den praktiska bedömningen av handikappfrågorna behöver knappast diskuteras. En "kvot" av handikappade i vissa utvalda folkhögskolor och ersättning för de serviceåtgärder, som i korthet berörts, borde vara en väl motiverad anslagspost i Ecklesiastikdepartementets kulturbudget.

Här har i korthet antytts vad som borde vara möjligt att åstadkomma för att ge ökad styrka åt u-gruppernas kulturbudget. Det borde inte vara svårt för ecklesiastikministern att vinna gehör för en betydande anslagshöjning. Förutsättningen är att Skolöverstyrelsen och handikapporganisationerna tillsammans kan presentera önskemålen i en språkdräkt, som ger regering och riksdag möjlighet att bedöma behovens omfattning och djup.

Sixten Hammarberg

Journalisterna och medicinen

har debatterats flitigt i några nummer av Läkartidningen. Det har getts och tagits med frisk aptit och vi i Status som står en smula på sidan om slagfältet och plockar i de rykande resterna av kringkastade argument ska ändå i sista stund säga några ord. För det första är hälsan allas vår egendom och läkarna — hur stor respekt vi än har för deras sakkunskap — får inte alldeles internt pyssla med oss. Vi vill ha kontakt med dem. Frågan är på vilket sätt det bör ske. Ett faktum är att folk i allmänhet vill veta mera om den moderna medicinens möjligheter. De medicinska fackjournalisterna är för få att täcka hela fältet. Det är riktigt som professor Gunnar Biörck skriver att de bästa skribenterna också har många andra uppgifter och räcker inte till för "den väldiga trycksvärtevolym, som moderna människor, glupar i sig".

Professor Biörck är klart medveten om att det finns "aptit" på medicinska grejer. Det kan inte vara nyttigt för folkhälsan att stilla denna hunger med lösryckta citat ur långa och hårdsmälta läkarartiklar, ofta felaktigt rubriksatta populärjournalistiska alster, som framhållits i den förda debatten. Fram för en populärjournalistisk linje vid våra medicinska fackskolor. Vi har ju ändå en knippe läkare som kan jobbet. Låt dem undervisa i ämnet medicinsk journalistik. Att skriva fack-

mässigt underbyggda artiklar för allmänheten behöver inte vara ett sämre jobb än att skriva recept på mediciner. Och som sagt: riktigt medicinsk journalistik kan också vara bra för folk, både före och efter den vara vi får på apotek eller de praktiska tjänster vår skickliga läkarkår i övrigt ger oss.

PRESSEKO...

Forts. fr. sid. 5

Samtliga insamlingsaktioner av denna art är ingenting annat än en moderniserad fattigparbössa. I sin ursprungliga form är dessa bössor numera hänvisade till kuriosas, men frågan är, om den moderna formen är mer tilltalande.

Här är icke avsikten att kritisera de specialorganisationer, som t. ex. de handikappade har, när dessa kanske kan uppträda som fackliga organisationer för att hävda sina medlemmars rätt i samhället. Men de rena hjälporganisationerna borde inte behöva finnas till. Detta sagt med spetsen riktad mot samhället, som inte gjort dessa hjälporganisationer överflödiga, men självfallet också sagt med all respekt för vad dessa utträttat och utträttar.

TÄNK PA

Hjärt- och Lungsjukas Blomsterfond

Postgiro 95 00 11

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller

Redaktör: Sixten Hammarberg

Red.: David Bagares Gata 3, 1 tr., Sthlm C

Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24

Postadr.: Box 3196, Stockholm 3

Postgiro nr 95 00 11

Annonspriser:

Omslagets sista sida 500:—
 1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:—
 1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm
 90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

FÖRSVAR FÖR BANDEROLLER	7
SAMVERKAN I STATENS HANDIKAPPRÅD	8
FRIA FRÅGOR (OM HJÄRTAT)	10
HÖG FREKVENS HJÄRTSJUKA BLAND SJÖFOLK	11
HUR GÅR DET MED DE "FRIA" MEDICINERNA? ..	13
BILDKRYSS	19

OMSLAG: Kväll i skärgården — fotomontage

Handikapp och "fattigbössor"

diskuteras i en artikel i *Svensk Socialvårdstidning* av Bertil Övelius. Författaren konstaterar att "varje organisation med sociala ambitioner i någon riktning anordnar insamlingar, håller sig med insamlingskansli och väloljade PR-män". De flesta insamlingsändamål är av den arten att samhället borde svara för de kostnader som krävs. Författaren har dock ett gott ord för bl. a. de handikappades egna strävanden att vara "fackliga organisationer" och hävda sina medlemmars rätt:

Forts. å sid. 4

Nyorientering i lungsjukevården

Numera vårdas såväl tuberkulösa som icke tuberkulösa på sanatorierna, vilket låter sig göra, då smittorisken från de förras sida kan elimineras på ett helt annat sätt än förr tack vare kemobehandlingen. Ett tiotal sanatorier och en lång rad av mindre tuberkulosvårdsanstalter har helt omorganiserats för vård av icke tuberkulösa. Tuberkulosens tillbakagång utgjorde emellertid endast en detalj i ett i många avseenden förändrat sjukdomspanorama, inte minst ifråga om lungsjukdomarna. Man kan här peka på den stigande frekvensen av lungkräfta samt vanligheten och allvaret ifråga om lunginfektioner inom det snabbt ökande geriatriska klientelet. Dyliga faktorer, liksom också utökade möjligheter att i olika sammanhang räcka lungsjuka med andningssvårigheter en hjälpsam hand, framtvingade en nyorientering innebärande förslag om att utbyta sanatorierna mot till centralasarett knutna lungkliniker med ansluten centraldispensär. Huvudmännen har på många håll accepterat region-sjukvårdsplanens inställning att det som regel borde finnas en sådan lungklinik inom varje sjukvårdsområde. I dag har vi redan ett tiotal sådana kliniker utanför universitetsklinikernas krets.

(Överläkare Allan Beskow)

Handikappvård och socialekonomi

ställdes i blixebelysning av socialministern i ett interpellationssvar under en av vårriksdagens yttersta dagar. Interpellanten — riksdagsman Einar Rimmerfors — är liksom socialministern själv en man som tänker djupare i handikappfrågor än bara då det gäller en tillfällig slant till en hjälpbehövande. Tankeutbytet står återgivet på annan plats i detta nummer. Några av de siffror socialministern tog upp ska vi ändå här titta närmare på. Herr Rimmerfors hade i sin fråga till socialministern efterlyst en *extra insats* från statens sida för de handikappade, vilken skulle utgöra minst en fördubbling av de 12 milj. kr Röda fjädern-insamlingen gav. På detta svarade socialministern att insamlingen motsvarade endast fyra dagar av statens kostnader för de handikappade.

2 milj. kr om dagen kostar förtidspensioner och invaliditetsbidrag till denna kategori, 1 milj. kr andra hjälpåtgärder. Härtill kommer kommunernas och landstingens bidrag.

En statlig utredning skall tillsättas om samhällets omvårdnad om de handikappa-

de och man kan vänta sig en hel del av statens handikappråd som nyligen har inrättats. Samhället bör fortsätta att ge stöd genom en målmedveten fortlöpande verksamhet och inte genom tillfälliga insatser, sade statsrådet.

Siffrorna talar sitt tydliga språk, men man får ändå göra en invändning — och socialministern är säkert inte heller främmande för den sidan av problemet — att *folkopinionen* klart och tydligt visat klartecken för en aktiv handikappvård. På regeringssidan bör man särskilt ha den saken i åtanke i kommande reformer. Visst är de siffror för vad "samhället betalar" respektingivande. De bör emellertid inte bara ses som en post på utgiftssidan. Genom aktiva rehabiliteringsåtgärder kan vi få ut mycket av produktiva arbetsinsatser — även arbetsglädje hos de handikappade. AMS-chefen Bertil Olsson nämnde vid en konferens nyligen att vi behöver 200.000 handikappade i vårt hårt trängda arbetsmarknads-läge. De kan rustas upp. Vi tycker att AMS-chefen och socialministern gott kan resonera igenom frågan under sommarmånaderna.

FJÄDERN OCH FOLKOPINIONEN

Röda fjädern — insamlingens största förtjänst ligger i att den gav klartecken om att svenska folket nu vill se krafttag för de handikappade.

Läkemedelsinformation enbart för experter?

*Inte för oss som ska ta
läkemedlen!*

En lättfattlig uppslagsbok om läkemedel är att vänta. Läkemedelsindustrin och medicinalstyrelsen är i princip ense om uppslagsbokens utformning. Målet för uppslagsboken skall vara att ge objektiva och tillräckliga informationer om varje preparat. I viss utsträckning kan dock hänvisning till specialinformation utgiven av läkemedelstillverkaren bli nödvändig.

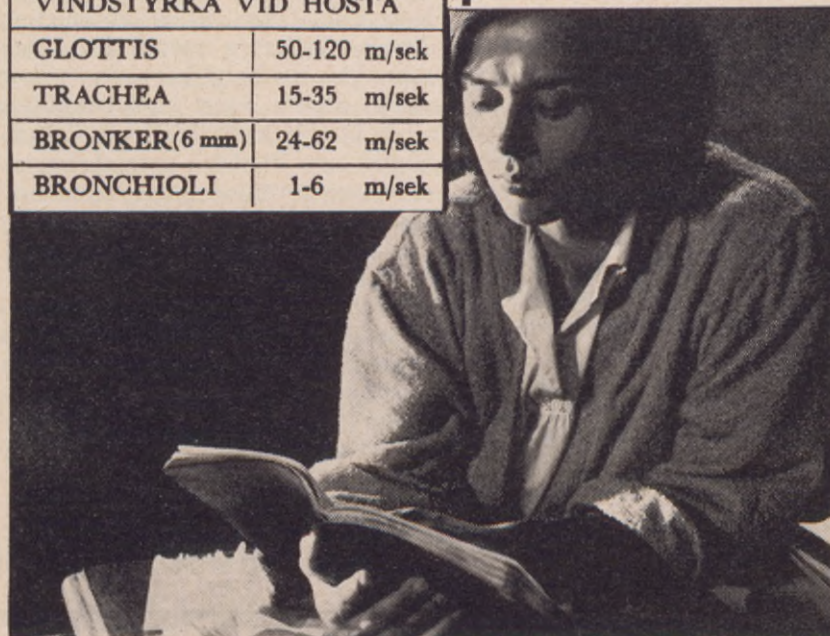
Preparatbeskrivningarna skall omfatta namn och kort karakteristik av varje preparat, deklaration samt utförlig förteckning över indikationer, kontraindikationer och biverkningar osv. Man kommer att lägga stor vikt vid ett tekniskt gott utförande och största möjliga överskådlighet. Det blir dock inte fråga om en bok av fickformat. Antalet mediciner, som skall tas upp är så stort att verkets totala sidantal beräknas till omkring 800. En första upplaga beräknas komma under nästa år.

Boken skall underlätta läkarnas dagliga arbete heter det. Vi gratulerar läkarna till att få en bra uppslagsbok — den behövs utan tvivel i dagens medicinska mångfald — men hur är det med den "vanliga människans" behov om medicinsk upplysning? Nu kan den frågan kanske avfärdas helt kort. Folk i allmänhet ska inte "på egen hand" spekulera över läkemedel, deras sammansättning, verkningar och biverkningar. Patienten ska svälja sin medicin efter ordination — lita på sin läkares omdöme. Punkt och slut.

Så kan man resonera. Frågan är dock om vi kan vifta bort behovet av medicinsk upplysning hos de breda folklagren med så "självklara" argument. Hur många läkare i dag kan sitta och undervisa sina patienter

orkan i luftvägarna	
VINDSTYRKA VID HOSTA	
GLOTTIS	50-120 m/sek
TRACHEA	15-35 m/sek
BRONKER (6 mm)	24-62 m/sek
BRONCHIOLI	1-6 m/sek

för en trött,
nedgången
patient

Vi behöver en aktuell bok om dagens mediciner också för medicinkonsumenterna.

ter om hur hela den flora av preparat vi numera har verkar? Tiden tillåter knappast några längre samtal. Många läkare försöker säkert göra sitt bästa — men medicinerna bli alltför många och läkarna får mer och mer att göra. Dessutom krävs ofta en stark förenkling i uttrycks sättet för den som inte är van att umgås med läkarnas vokabulär. Latin och kemi är inte alla förunnat att umgås med på samma sätt som läkarna — patienten behöver populär och lättfattlig upplysning.

Den saken känner t. ex. veckotidningarnas redaktörer till. En frågespalt om hjärtat, sex, hudsvalvor, förtroliga hygieniska råd etc., tillhör veckopressens standardutrustning.

Man säljer sin tidning på sådan "medicinsk sakupplysning". Säkerligen skulle en handbok om dagens mediciner, verkningar och biverkningar behövas. Vederhäftig upplysning som folk i allmänhet förstår. Säkerligen skulle den boken rätta till många snedvridna föreställningar om läkemedlens styrka, men samtidigt också deras begränsningar. Det är ingen lätt sak att göra en sådan bok för folk i allmänhet. Näst doktorn själv och de informationer patienten kan få direkt — utan mellanhänder — vill man ändå anbefalla ett försök till folkbok i moderna mediciner. Varför inte konkurrera en smula med veckopressen i den här branschen!

Mummel ur skägget

Nu är det förstås väldigt svårt att veta hur det nya samhälle kulturknuttarna har i beredskap åt oss ska se ut. Så vitt vi har oss bekant har många av de ABF:are, som befolkat studiekurser landet runt, förvaltat sitt boktittande väl och sitter nu bl. a. som välbes'ällda kommunalpampar i expanderande kommuner, där grävskoporna går och den ena byggnaden efter den

Försvar för banderoller

andra reser sig i skyn. Vi har träffat många sådana folkbildare, outröttliga i nämnder och styrelser, med svällande portföljer med papper och uppdrag i stat och kommun. Deras tid för hemliv är minimalt tilltagen — om den ens existerar. Ofta är också ersättningen för de kommunala uppdragen ytterst liten i förhållande till de många arbetstimmarna.

Dessa f. d. folkbildningsmän är ingalunda att förakta — det är på "sådana man

"Vi ska inte ha några banderoller", säger kulturproducenten Birger Norman. Som gammal folkbildare inom folkrörelserna har han alltså kommit till denna slutsats. Det är "samma frågeställningar" år ut och år in, kulturen "fungerar inte". Efter att ha lyssnat på dessa pessimistiska tongångar gick vi till vårt eget arkiv och tittade på våra egna paroller. Där finns visserligen inga fanor och standar, men lite annat småkraf, stadgar och ett och annat plakat vi slagit upp på väggarna vid våra kongresser.

"Produktiv socialvård är samhällsekonomi" står det på en "banderoll". Statssekreterare Per Nyström i Socialdepartementet blev alldeles "betuttad", för att tala som Ante i sin Super Show, när han en gång medverkade vid en kongress och höll ett strålande brandtal till kongressen på de bokstäver vi spikat upp på väggen bakom talarstolen. Nu är Per Nyström landshövding i Göteborg, men en och annan gång kan han ännu dra en lans för den produktiva socialvårdens idé — t. ex. då det gäller pengar till handikappverkstäder — på sin plats i hövdingarnas kansli.

Invärtas har vi gått omkring och trott att banderollerna har haft slagkraft. Nu börjar vi tvivla på rollen som braständare och uppriktigt sagt ser inte våra slagnummer i garderoben så livskraftiga ut längre. Ska vi våga ta fram dom till nästa kongress? Men hur ska vi annars kunna "fungera", för att använda Birger Normans paroller. Det är inte mycket som finner nåd numera inför kulturens kritiska blickar.

bygger samhällen". Det skrev Stig Sjödin i sin diktsamling "Sot'ragment" och citatet är nog välkänt i folkbildningskretsar — vi skulle tro att också kulturskribenten Birger Norman läst det. Från studielampans sken till samhällsplanering alltså. Bortsett från "lortvatten" och diverse eftersläpningar, som kulturskribenterna frossar i, rullar ändå det Svenska Folkbildningshemmet framåt på kuggghjul som fått sin smörja vid ABF:kurser och av allsköns studieflit i folkrörelserna.

Det är vår syn för dagen på "banderollerna" och deras effekt. Inför morgondagens män ställer vi oss en smula frågande. De ska inte släpa på några banderoller och tugga på nötta ramsor i folkbildningsarbetet. Nu väntar vi på hur den nya kulturen ska fungera. De gamla kommunalgubbarna är väl en smula nedslitna — kanhända har hjärtat fått sina slängar av hårt arbete, sammanträden och förtroendeuppdrag i mängd. Så nog behövs det en förnyelse. Nu väntar vi alltså på vad de arga unga männen ska plocka fram ur kavajfickorna i de mörkgrå protestkostymerna.

Hjärt- och lungforskare får halv miljon i anslag

Svenska nationalföreningen mot hjärt- och kärlsjukdomar har tilldelat följande forskare sammanlagt 500.000 kr i anslag till hjärt- och lungforskning.

Med. kand. Bo Danielsson, Uppsala, docent Stig Ekeström, Stockholm, med. dr Sven-Åke Forsberg, Göteborg, laborator Sven Gardell, Lund, med. lic. Åke Grenvik, Uppsala, med. lic. Eric Hultman, Stockholm, dr Jonas Bergström, Stockholm, med. dr Lennart Johansson, Stockholm, med. lic. Hans Lagergren, Stockholm, docent Bengt Jönsson, Stockholm, docent Sture Bevegård, Stockholm, med. lic. Ingvar Karlöf, Stockholm, med. lic. Erland Linder, Göteborg, med. lic. Torsten Seeman, Göteborg, docent Börje Johansson, Göteborg, docent Arne Ljungqvist, Stockholm, docent Åke Lundberg, Stockholm, laborator Biörn Ivermark, Stockholm, docent Gunnar Malmström, Stockholm, docent Bo Norberg, Stockholm, med. dr Åke Nordenhagen, Stockholm, med. lic. Anders Delin, Stockholm, med. lic. Erik Orinius, Stockholm, med. kand. Martin Ritzén, Stockholm, docent Anders Rosén, Stockholm, med. lic. Harald Sanne, Göteborg, assistent Ramon Sivertsson, Göteborg, leg. läk. Alfred Szamosi, Stockholm, docent Claes Thorén, Stockholm, docent Hans R. Ulfendahl, Uppsala, med. lic. Göran Grängsjö, Uppsala, med. kand. Mats Wolgast, Uppsala, med. lic. Gudrun Wadman,

Uppsala, med. lic. Jan Olof Westman, Uppsala, och docent Bengt L. S. Öberg, Göteborg, docent Knut Bülow, Malmö, överläkare Mac Felländer, Stockholm, docent Sven Ingelstedt, Lund, med. kand. Björn Jonson, Lund, professor Lars Olof Kallings, Stockholm, docent Sven Löfgren, Stockholm, docent Arne Lind, Göteborg, professor Ö. Ouchterlony, Göteborg, med. lic. Margareta Norlin, Göteborg, docent Olof Sievers, Göteborg, docent Ingemar Cullhed, Uppsala, med. dr Sven Åke Forsberg, Göteborg, docent Lars Göthman, Lund, docent Bror Söderholm, Örebro, docent Jerry Wasserman, Stockholm, med. lic. P. O. Petersson, Uppsala, docent Sven-Erik Bergentz, Göteborg, laborator Erik Berglund, Stockholm, docent Harald Eliasch, Stockholm, docent Sven-Erik Fagerberg, Göteborg, docent Arne Ljungqvist, Stockholm, docent Björn Nordenström, Stockholm, sjukgymnast Maj-Britt Nordenström, Stockholm, docent Per Olsson, Stockholm, med. dr Tore Strandell, Stockholm, docent Erik Carlens, Stockholm, överläkare Gunnar Dahlström, Uppsala, docent Åke Fritjofsson, Göteborg, docent Anders Otterland, Linköping, docent Göran Wallgren, Stockholm, professor Lars Wegelius, Stockholm, dr P. L. H. Bussat, Schweiz, dr M. Kamp, Danmark, dr M. Lukianski, Polen, och dr D. Kamaroulis, Grekland.

Samverkan i statens handikappråd

Vi här församlade representerar i stort sett alla grupper av handikappade och långtidssjuka i landet. Vi glädjer oss åt det initiativ som socialministern tagit och som med ett slag ger hela vår rörelse liksom en ännu mer erkänd status än tidigare. Visst har vi i många fall förut haft gott samarbete med myndigheter, både statliga och lokala, av olika slag. Men nu är det vi som får tillkalla myndigheter för överläggningar med oss — det är ändå något som bör hjälpa oss att ännu mer allmänt få ett gott samarbete.

Vi ser i detta statliga initiativ ett erkännande åt den betydelse som vår rörelse har. Vi behövs helt enkelt därför att konsumenternas sakkunskap behövs. Vi är också medvetna om att detta erkännande ger oss ett ännu större ansvar än förut — åt oss som ska representera de handikappade och deras otaliga behov.

De handikappade är sinsemellan olika

Både allmänhet och myndigheter frågar ofta: Varför finns det så många organisationer bland de handikappade? Och det är en fråga som aktualiserats alldeles särskilt under senare tid på grund av händelser som vi alla känner till men kanske inte lämpligen ska närmare diskuteras just vid detta tillfälle. Men det måste i alla fall sägas, att den väsentliga förklaringen är ganska enkel. De olika grupperna av handikappade och långtidssjuka är ju sinsemellan så olika. Rent tekniskt och konkret ligger behoven och de åtgärder som krävs för att täcka behoven till stor del till på olika sätt, även om alla behoven har att göra med hämningar eller kroppsliga respektive mentala defekter av ett eller annat slag. Det är naturligt att de handikappade och långtidssjuka som har hämningar och behov av ett visst slag tyr sig till varandra. Det är den nära gemenskapen i fråga om tillstånd och behov och krav på åtgärder som utgör den första självklara grunden för en gruppsolidaritet.

Även grupper som för utomstående kan förefalla som närstående kan i själva verket skilja sig åt i väsentliga avseenden. Den som varit döv hela sitt liv eller som, även om det finns hörselrester, inte fått dessa i tid tillvaratagna på sådant sätt att det muntliga språket kunnat erövrats på naturligt sätt utan måste använda de dövas eget språk, befinner sig i en helt annan situation och i en vida starkare isolering än de hörselskadade som fått talets gåva,

Generaldirektör Richard Sterner

Som tidigare meddelats i Status har socialministern tillsatt ett nytt organ, Statens handikappråd, med representanter för de handikappades egen föreningsrörelse. Ordförande i rådet är generaldirektör Richard Sterner, tillika ordförande i Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK).

Vid konstituerande sammanträde med rådet den 7 maj under medverkan av socialminister Sven Aspling höll Richard Sterner följande anförande. Sterner framhöll bl.a. att HCK alltjämt är ett lika viktigt samarbetsorgan — trots rådets tillkomst — och att det är nödvändigt att utveckla arbetet inom HCK för att ge ökad stadga åt det nya statliga handikapporganet. Vid sammanträdet medverkade riksdagsman Bo Martinsson i egenskap av ordf. i Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka jämte förbundets kamrer, Einar Hiller.

men som naturligtvis ändå också de har sina allvarliga anpassningsproblem både i det dagliga livet och i arbetet.

Det finns grupper som är handikappade på sådant sätt att de inte själva ens kan bilda egna organisationer. Det gäller om de mentalsjuka och om de psykiskt utvecklingsstörda som tillsammans utgör 40 procent av alla förtidspensionärer. Den första av dessa grupper representeras här av Svenska föreningen för psykisk hälsovård och den senare av en organisation av anförvanter, Riksförbundet FUB. Tar man dessutom hänsyn till alla fall av kombinerade psykiska och kroppsliga handikapp och till förekomsten av alkoholism, så är det klart den psykiska faktorn i handikappproblemet är ännu större än vad den nyss anförda siffran anger.

Oavsett om handikappet är kroppsligt eller psykiskt kan det förekomma skillnader i fråga om handikappets grad av stabilitet. För en del kan möjligheten att nå bättring eller förebygga försämring vara det viktigaste intresset vilket gör att sådana problem som vårdkriser och andra flaskhalsar i medicinsk terapi och medicinsk rehabilitering kommer mer i förgrunden än eljest. I andra fall är det fråga om handikapp som är relativt stabila, så att intresset väsentligen koncentreras på hur man ska kunna leva med sitt handikapp — i förvärvslivet, i det dagliga livet, i trafiken, i den kulturella gemenskapen, i sin bostad, etc.

De olika grupperna kan också skilja sig på det sättet att en del är större och andra mindre. De som av olika orsaker är rörelsehindrade är en av de största grupperna — en grupp som ständigt fylls på med åtminstone ett par tusen nya fall per år enbart genom trafikolyckorna som vi borde kunna förebygga i vida större utsträckning bara vi ville det tillräckligt mycket. Andra grupper är lyckligtvis mindre, t. ex. de blinda eller de från barnaåren döva. Det är naturligt och mänskligt om särskilt sådana mindre och distinkta grupper som har alldeles särskilda egna behov och känned sig som minoriteter inom den stora minoriteten av handikappade också kan känna en önskan att hålla sig för sig själva med sina problem som ju dock till stor del är speciella. Och att sålunda inte bli uppslukade av en majoritet som till övervägande del har andra problem.

Det gemensamma

Men det måste ändå med styrka framhåvas att alla handikappgrupper likväl har oerhört mycket *gemensamt*. De har det gemensamt att de representerar en mycket stor del av den fattigdom som finns kvar i vårt välfärdssamhälle. Även om inte alla handikappade är fattiga och alla fattiga är handikappade, så består dock, som visats av professor Gunnar Inghe, i hans verk *Fattiga i Folkhemmet*, ett mycket starkt samband mellan fattigdom å ena sidan och handikapp och långtidssjukdom å andra sidan. I den mån de är beroende av medicinsk vård, behandling och rehabilitering besvärar de mer än andra av vårdköerna, där akutfallen måste få företräde. De lider av underdimensioneringen av de särskilda resurser som är särskilt avsedda för dem. Trots snabb utbyggnad är det fortfarande långt kvar — så mycket mer som befolkningens åldrande medför en snabb ökning av behovet. Detsamma gäller om arbetsvården, där utbyggnaden är ännu snabbare men målet ändå fortfarande avlägset. De flesta handikappgrupper har bekymmer av ett eller annat slag i fråga om tillgången på bostäder. De har en sämre bostadsstandard än den vanliga men därtill kommer deras behov av bostäder som är lämpliga just för dem. En stor del har problem med trafik och transporter, med offentliga och kulturella lokalers tillgänglighet — med samhällsplaneringen som alltför länge i alltför hög grad grundats på vanföreställningen att nästan alla människor består av vuxna friska i arbetsförs ålder.

Vad gäller trafiken har Statens Handikappråd, liksom flera av de organisationer som här är representerade, mottagit en skrivelse från Högertrafikkommissionen. Det bör rimligen ge oss tillfälle att ytterligare framföra synpunkter om den oerhört aktuella frågan om hur övergången till högertrafik skall kunna utnyttjas till tekniska anordningar som gör trafiken och transportresurserna mera handikappvänliga. Det behöver inte här understrykas hur angeläget det är att det tillfället noga beaktas i planeringen. Det kan vara värt att redan nu också notera en skrivelse från skolöverstyrelsen om en konferens avseende frågan om hur de kulturella tillgångarna i samhället skall kunna bli mera allmänt tillgängliga även för handikappade.

Det är onödigt att inför denna sakkunniga församling ge en fullständig katalog ens av rubrikerna till alla de ämnen där våra olika handikappgrupper har gemensamma intressen. Det gäller att se till att skolplikten också kommer att motsvaras av en i praktiken realiserbar rätt till undervisning, utbildning och arbetsträning

för alla handikappade. Det gäller att stärka resurserna för forskning — t. ex. medicinsk, arbetspedagogisk, psykologisk och teknisk — liksom för tekniskt utvecklingsarbete. Det gäller att göra tillvaron för de handikappade så normal som möjligt att motverka benägenheten att gömma undan de handikappade och varje onödig segregation och stödda en integration av de handikappade så långt det praktiskt låter sig göra.

Och inte minst gäller det att *motverka fördomar* mot handikappade. Inte bara de fördomar som tar sig mera tydliga negativa uttryck — utan även fördomar som yttrar sig i förmyndarmentalitet och överdriven och sårande beskyddarbenägenhet. Vi kan gott kosta på oss erkännandet att vi i detta som i andra avseenden kan notera stora framsteg under det sista årtiondet. Men än finns det fördomar kvar — fast lite olika mot olika grupper. Ja, det kan rent av finnas fördomar kvar olika handikappgrupper emellan — för vi som tillhör handikapprörelsen är ju inte utvalda på grund av någon speciell "ädelhet" utan vi är människor som andra, har våra brister vi som andra. De framgångar som redan vunnits i kampen mot alla dessa fördomar uppmuntrar emellertid till ännu bättre tag. Inte minst gäller det här att, ännu mer systematiskt börja i skolorna — och där får vi hjälpas åt att driva på. Minst lika viktigt är att genom direkt kontakt med arbetsmarknadens parter, både arbetsgivare, arbetsledare och övriga löntagare, ytterligare utveckla den förbättring i arbetsplatsatmosfären som börjat inträda men som i många fall behöver gå längre.

Att påverka samhällsmakten

Tillsammans är vi en minoritet — även om den minoriteten är stor. För att nå resultat gäller det för oss att påverka allmänheten och samhällsmakten.

I det fallet kan vi redan redovisa många goda resultat. Det blåser en alltmer handikappvänlig vind genom vårt samhälle. Det beror på oss själva om vi ska kunna uppfånga den vinden så fullständigt som möjligt — och dessutom stärka den.

Ibland får man lätt den föreställningen att den mest grundläggande flaskhalsen — den finns hos oss själva. I den mån vi på ett vederhäftigt sätt lyckas *dokumentera* våra behov och skapa upplysning kring dessa behov så blir det också resultat — i varje fall början till resultat, ty Rom byggdes dock inte på en dag.

Sanningen är den att inte ens medlemsorganisationerna har resurser tillräckligt för att bevaka alla de många områden som är livsviktiga. Men ännu mycket större är

knappheten på resurser i det gemensamma arbetet som är den värsta flaskhalsen. HCK har lite pengar att röra sig med. Vi i Statens Handikappråd får nu 75.000 kr per år. Det räcker att börja med, men i längden förslår inte ens de sammanlagda resurserna i detta råd och HCK särskilt långt. Det är ett av de omedelbara praktiska bekymren som vi får arbeta med i fortsättningen.

Behövs HCK?

En del har frågat: Behövs HCK när vi fått Statens Handikappråd? På det vill jag för min del svara ja. Inte bara därför att ingendera organet har tillräckliga resurser och därför måste samverka utan dessutom och framför allt av det skälet att Statens Handikappråd uteslutande är tänkt som ett riksorgan utan lokala förgreningar. Men det är självklart att samarbetet i handikapprörelsen måste byggas upp även lokalt och regionalt på det sätt som nu sker. För det ändamålet är också HCK oundgängligt.

Samverkan i förtroende

Det är ingen lätt uppgift att översätta gemenskapen i behov till en gemenskap i uppträdandet som kan ge handikapprörelsen hela den samlade kraft som borde kunna utveckla. Vi har alla i de olika grupperna behov av att lära av varandra och förstå varandra. Ty ingen av oss är sakkunnig på alla gruppernas alla problem. Det är också klart att var och en av oss i de olika grupperna är särskilt starkt medveten om de egna behoven och de egna problemställningarna — vilket lätt leder till att man underskattar andras motsvarande behov och problem. Som också antydes i direktiven är det en mycket viktig uppgift för oss i detta råd att utveckla den ömsesidiga förståelse som måste vara en förutsättning för ett slagkraftigt gemensamt arbete.

Det betyder inte att vi ska undertrycka olikheter i meningar. Det är naturligt att grupper som sinsemellan är olika ofta har skilda meningar. Vi ska heller inte leva i någon ömsesidig skräck för att den ena eller andra gruppen tar sina olika initiativ. Ett visst mått av konkurrens kan alltid verka ömsesidigt stimulerande. Men till våra uppgifter hör dock att bygga upp ett ömsesidigt förtroende. Det behövs inte minst med hänsyn till den svåra uppgiften att komma till rätta med problemen för dem som ofta är allra sämst ställda — de som har *kombinerade handikapp* — somatiska handikapp av olika slag eller både somatiska och psykiska handikapp. De grupperna hör till våra mest brännande gemensamma uppgifter.

fria frågor

"Hjärtsmärtor" och tumörer

Som barn hade jag lätt för att få bölder och inflammationer av olika slag. Är nu i 40-årsåldern och känner mig ganska kurant, men när jag arbetar i trädgården om kvällarna — ett jobb jag behöver efter allt stillasittande på kontoret — känner jag ibland smärtor i bröstet. Kan det vara fråga om en s. k. fistel eller tumör?

Kontorist hemma på tomten

Svar: Bortsett från de medfödda hjärtfelen finns det egentligen inga hjärtsjukdomar, som beror enbart på någon orsak inom själva hjärtat. Tumörer i hjärtat anser den medicinska sakkunskapen vara mycket sällsynta. Hjärtsjukdomar uppstår genom andra sjukdomsframkallande orsaker, som påverkar hjärtat. De "hjärtbesvär" Ni talar om kan ha sin grund i omställningsproblem, dvs. från stillasittandet på kontorsstolen till större kroppsliga ansträngningar i Ert fritidsarbete. Ni gör klokt i att inte ta i för häftigt — vissa moment i "pysslet" i trädgårdstämpan kan vara mycket påfrestande för en "kontorskropp". Och naturligtvis ska Ni rådfråga läkare om besvären.

Hur många hjärtsjukdomar har vi?

Jag tycker alla underliga benämningar på sjukdomar nu för tiden i tidningar och tidskrifter håller på att svämma över alla bräddar. Min bil kan jag, namn och beteckning på varenda pryl i kärran, och "termerna" i mitt dagliga yrke likaså. Men detta att lära sig "skavankerna" i den egna kroppen tycks vara omöjligt. Kan man få ett vettigt svar på t. ex. hur många olika hjärtsjukdomar man kan drabbas av?

Arg affärsman med realexamen

Svar: Vi tror att folk i allmänhet vet mer om sin bil än om sin egen kropp. Bilen är svenskens "heliga ko" — men i regel har vi inte så stor respekt för våra kroppsliga "smådelar" och de sjukdomar som angriper dem. Man kan höra de mest vetenskapliga resonemang över middagsbordet om bilens skötsel, rostskydd, oljor och alla finesser som ökar bilens livslängd. Den egna livslängden är dock en underordnad fråga vid middagsbordet. Men för att ge ett svar om antalet hjärtsjukdomar:

vi har framför allt fyra stora sjukdomsgrupper. För att göra svaret kort — och det var väl koncentration Ni ville ha? — ska vi presentera dem: *klaffelen, åderförkalkningen, blodtrycksförhöjningen och de nervösa hjärtrubbningarna.* Är Ni inte nöjd med detta svar rekommenderas ett intensivt studium av digra medicinska uppslagsverk.

Ska man se ut som en "benget" för att vara frisk?

Som barn var jag en stadig och kraftig flicka och fick alltid beröm. — Så frisk och stark du är Karin! Nu är jag tvåbarnsmamma på 28 år. Fortfarande ganska stadig, men absolut ingen s. k. överfet kvinna. Min man säger alltid att han tycker jag håller "stilen" fint, men från andra får jag varningar. Se upp med "fettfaran", tänk på hjärtat, får Du några kilon till på dig så förlorar du din fina figur! Saken

Kontrollera hälsan husmödrar!

Husmodern kan vara en kombination av husmor-barnsköterska-yrkeskvinna. Full sysselsättning — och ändå anses kvinnan ha lägre arbetskapacitet än mannen!

är den att jag är välväxt och kraftig, frisk och rörlig — och absolut inget matvrak. Hur är det nu med "fettet" — ska man se ut som en benget för att vara accepterad?

Karin i Söderort

Svar: De nya signalerna om "fettfaran" har sin grund i den kraftiga ökningen av hjärtsjukdomarna i hela västerlandet. Den medicinska definitionen av fetma kan endast b'i godtycklig, då det är svårt att sätta en skarp gräns mellan normal vikt och fetma. Man kan ha som allmän regel, att fetma föreligger när vikten överstiger idealvikten med mer än 15%. Av betydelse är dock kroppsbyggnaden, skelettets vikt och muskelmassan. En atletiskt byggd mans ideala vikt är givetvis högre än den spinkige, muskelsvage mannens. Även en kvinna kan ha både atletisk kroppsbyggnad och tunga muskler. Fetma är vanligast mellan 30 och 60 år — särskilt vanlig är den i 50-årsåldern. Fetma uppkommer när kaloritillförseln är större än kaloriförbrukningen. Det förefaller som om Ni är kraftigt växt, har en harmonisk kroppsbyggnad och god hälsa. För att inte göra Er själv onödig oro kan Ni gott prata med en läkare om kroppsvikten, kostvanor etc. Läkaren kan bäst bedöma Er typ — det är nog det säkraste innan Ni helt förhastat går in för modell "benget"!

Blomman som botar hjärtat — finns den i Sverige?

Hjärtmedicinen digitalis lär ju härstamma från en blomma. Det måste i så fall vara en underbar blomma, värd en liten extra presentation i Status. Trots att jag bor på landet och umgås ganska flitigt med växter och djur vet jag ganska lite om den här blomman. Finns den i Sverige?

Lantman med hjärtbesvär

Svar: Blomman heter Digitalis purpurea, fingerborgsblomma, en tvåårig ört från Västeuropa. Blomman finns i Sverige, fast den är sällsynt. Den finns i Bohuslän. Digitalispreparaten bereds av växtens blad. En ung engelsk läkare, William Withering, publicerade år 1785 en skrift om denna växt och dess märkliga medicinska verkningar. W. hade fått reda på att en klok gumma brukade använda dekokter på blomman för att bota vattusot. Då doktor W. själv prövade läkekraften i blomman observerade han att digitalis hade ett märkvärdigt inflytande över hjärtverksamheten. Enligt experterna är digitalis ett av de få läkemedel som vi inte skulle kunna klara oss utan — ett medel som vi har ett ständigt behov av inom hjärtmedicinen.

Hög frekvens av hjärt-kärlsjuka bland sjömän

Anställda ombord i fartyg visar en hög frekvens av hjärt-kärlsjukdomar. Man har fått klart för sig att det "moderna sjölivet" medför dålig fysisk kondition. Många sjukavmönstringar har sin grund i cirkulationsrubbingar och rörelsesvärigheter. Många av dessa sjukdomar hade sannolikt kunnat undvikas om vederbörande varit medveten om värdet av motion och regelbundet utövad sådan. Sveriges Redareförbund har i ett s. k. befälhavarecirkulär påpekat detta. Samtidigt sprides också en folder med träningsprogram ombord i fartygen.

Folk i allmänhet har väl för sig att sjöfolk är "rörligt" i vidare bemärkelse än landkrabborna. Så tycks inte vara fallet i dagens sjöfart. Legenden om den kärnfriske skepparen och gastarna som far upp och ned i masterna som lekande markattor kan avlivas. Sjöfolk är också utsatta för stora hälsorisker. Som exempel kan näm-

Förr för sjömännen omkring som cirkusakrobater i mast och segel. Nu gör maskinerna grovjobbet — kroppen får inte den rätta spänsten.

nas att den höga tbc.-frekvensen medfört att man inom Sjöfolksförbundet för många år sedan såg sig nödsakad att instifta en särskild tbc-fond för lungsjuka sjömän. Nu vill vi i alla fall önska sjöfolket lycka till med den nya motions- och hälsokampanjen.

"Fjädern" vägde lätt i siffertungt besked om handikappade av socialministern

De ca 12 milj. kr, insamlingsaktionen "Röda fjädern" gav för bostäder och sysselsättning åt svårt handikappade var en bra slant tycker riksdagsman Einar Rimmerfors. I en direkt fråga till socialminister Sven Aspling ifrågasätter han om inte staten borde visa sin uppskattning för "fjädern" genom att satsa minst motsvarande belopp som ett extra stöd eller tillskott för de handikappade. Socialministerns svar på frågan och herr Rimmerfors genmäle följer här enligt riksdagsprotokoll. Herr Rimmerfors debattinlägg är något förkortat.

Socialminister Sven Aspling

Socialminister Sven Aspling:

Herr talman! Herr Rimmerfors har frågat mig om jag vill medverka till att ett belopp, motsvarande de ca 12 miljoner kronor, vilka insamlats genom aktionen "Röda fjädern", ställes till förfogande som ett extra tillskott från statens sida till hjälpen åt de handikappade.

Insamlingsresultatet är ett glädjande tecken på svenska folkets intresse för de handikappade. Ett ögonblicks eftertanke säger dock var och en av oss, att frivilliga insatser kan komplettera men aldrig träda i stället för samhällets stöd. Om, såsom jag utgår ifrån, regeringens förslag om förbättrade pensioner genomföres fr. o. m. den 1 juli i år, kommer svenska folket att få betala 2 miljoner kronor varje dag i förtidspensioner, invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar åt handikappade.

Andra åtgärder för de handikappade — som tekniska och ortopedis-

ka hjälpmedel, bostadsförbättringar och invalidbostadsbidrag, hemsamaritverksamhet, utbildning, omskolning, skyddade verkstäder — kommer att kosta oss 1 miljon kronor varje dag. Staten använder alltså betydande belopp av skattemedel till förmån för de handikappade. Det extra tillskott på 12 miljoner kronor, som herr Rimmerfors antyder, motsvarar statens kostnader för de handikappade under 4 dagar. Man skall inte heller glömma, att de insatser som kommuner och landsting gör, framför allt inom sjukvården, också betalas av svenska folket.

Vi är emellertid inte nöjda med vad vi hittills har uppnått. Som jag anmälde i förra månaden kommer en statlig utredning att tillsättas rörande samhällets omvårdnad om de handikappade. Personligen väntar jag mig också en hel del av statens handikappråd, som nyligen har inrättats. Enligt min uppfattning bör samhället fortsätta att ge de handikappade stöd genom en målmedveten, fortlöpande verksamhet och inte genom tillfälliga insatser.

Jag vill alltså svara herr Rimmerfors, att jag föredrar en fortsatt utbyggnad av samhällets stödåtgärder för de handikappade framför extra tillskott från staten till frivilliga insamlingar. Det tror jag är den bästa användningen av samhällets resurser.

Riksdagsman Einar Rimmerfors:

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för social-

Forts. å sid. 12

departementet för svaret, inte minst för dess positiva ton.

Jag vet inte, om jag skall säga att jag hade väntat mig något annat svar av socialministern än det jag fick. Jag är naturligtvis medveten om att en socialministers rörelsefrihet är mera begränsad än en vanlig riksdagsledamots när det gäller mera spontana åtgärder. Å andra sidan skall jag gärna erkänna, att jag i mina ljusaste ögonblick drömde om att statsrådet Aspling skulle lyda sitt hjärtas röst och säga ungefär så här: "Varför inte? Svenska folket har visat att det vill påskynda förbättringen av de handikappades ställning. Vi slår till medan det är varma uppvindar i den sociala termiken och ger ett extra handtag! Jag skriver ut en proposition om ett tilläggsanslag av samma storleksordning som den frivilliga insamlingen Röda fjädern, kanske t. o. m. räknat fram till en viss angiven tidpunkt i vår eller i sommar, för att ännu flera skall hinna vara med. De 12—13 miljonerna hinner kanske bli 20. Det betyder ett extra anslag på 20 miljoner, summa 40 miljoner, till de 320 som nu utgår."

◇

När jag ställde min fråga, hade jag en tidigare svensk insamlingsaktion i tankarna, nämligen insamlingen Sverige hjälper. Då utfäste sig staten att betala lika mycket som de frivilliga givarna, fram till en viss dag. Varför skulle vi inte kunna upprepa denna verkligt lyckade aktion, som vi haft så mycken nytta och glädje av, bl. a. i NIB:s sociala och humanitära verksamhet.

◇

Omsorgen om de handikappade är ingen fråga om frivillig välgörenhet, har det sagts, inte minst av statsrådet, men i pressen har socialdemokratiska ungdomar ondgjort sig över den sidan av saken och menat att Sveriges Radio, Lionsklubbarna och andra varmhjärtade människor inte skall lägga sig i detta. Jag delar deras mening så till vida att handikapphjälp inte får lämnas ut på entreprenad enbart till den enskilda välgörenheten. Denna hjälpverksamhet är en hela samhällets sak.

Livligt samarbete mellan handikapporganisationer i Stockholm

Handikappföreningarna i huvudstaden är livaktiga. Som underavdelningar till olika handikappförbund redovisa de var och en för sin verksamhet, men samfällt svarar de för ett förhandlingsmässigt och på många sätt särpräglat kollektiv. Den aktiviteten gäller många områden inom stadens olika verksamhetsgrenar. Samarbetskommittén i Stockholm har också en egen studieinstruktör, Sven-Gustav Andersson, med huvudsaklig uppgift att ägna sig åt studier och fritidsverksamhet bland handikappföreningarna. Studieinstruktören har sitt kontor i ABF:s lokaler och hans verksamhet regleras genom en överenskommelse mellan Samarbetskommittén och ABF:s stockholmsavdelning.

◇

Studier, resor, hobby och fritid redovisas i en verksamhetsberättelse. Där hittar vi också mycket annat nyttigt och nöjsamt. Vi vet att det är svårt med att ge livsinnehåll åt svårt isolerade och handikappade människor. Samarbetskommittén angriper

Men det finns två anledningar till att jag tycker att man skall acceptera insamlingsaktionen och utnyttja den för den goda saken.

◇

Den ena är det faktum att vår handikappvård, trots alla framsteg, ännu inte är tillräckligt utbyggd. Jag har i socialpolitiska kommittén varit med om inte bara en kartläggning av behovet, utan även en rad rekommendationer till stat, landskap, kommuner och enskilda organisationer — lägg märke också till de sistnämnda — att handla så, att de handikappades handikapp i möjligaste mån kompenseras.

◇

Den andra anledningen, herr talman, är att en folkopinion inte bör negligeras. Den avslöjar alltid något om vad som ligger medborgarna varmt om hjärtat, och som man är villig att offra för. Och är man villig att göra det genom enskilda gåvor, så är man väl också villig att göra det skattevägen, när detta aktualiseras. De handikappade lever

de problemen friskt och målmedvetet — en resa till Grekland avskräcker inte och man har t. ex. i samband med julhandeln ordnat särskild kvällstid för besök i varuhuset för de handikappade. Trängseln i Stockholm kräver sådana åtgärder för minoriteterna. "Kvällsköp" är utan tvivel något att ta efter för handikappföreningsfolk även i andra delar av landet.

◇

Sex föreningar tillhör samarbetskommittén. Den största är Föreningen för Hjärt- och Lungsjuka med 1.822 anslutna medlemmar, Hörselfrämjandets stockholmsavd. är också en stor förening — 1.477 medlemmar — och De vanföras riksförbunds lokalavd. kommer som god trea med 1.215 medlemmar. Stockholms blindförening räknar 474 personer i sitt medlemsregister. Nyttillkomna föreningar under året är Föreningen för utvecklingsstörda barn (FUB) och stockholmsavdelningen av Riksförbundet för Svensk Epileptikvård.

mitt ibland oss. Deras nöd är vår nöd. Att insamlingen "Röda fjädern" kunde riva loss en så entusiastisk insats på några få dagar innebär inte bara att den var skickligt iscensatt. Det betyder framför allt att svenska folket kände behov av att öka hjälpen till de handikappade.

◇

Det ligger, herr talman, inget felaktigt i att fånga upp en sådan vind av deltagande och socialt ansvar och låta den stimulera även den allmänna bidragsgivningen via regering och riksdag. Jag är förvissad om att en regeringsproposition nu i vår om fördubbling av den frivilliga insatsen skulle ha utlöst, inte så stora ekonomiska resultat — däri har socialministern rätt — i förhållande till behovet, men en oerhörd tacksamhet inte bara hos de handikappade utan också hos de många givarna. Ett annat år skulle man få tillfälle att bära den ökade bördan via beskattningen, och så skulle möjligen våra privata medel, våra offergåvor — om man vill använda ett så högtidligt ord — kunna dirigeras mot någon ny uppgift.

Hur går det med de fria medicinerna?

I förra numret av Status kunde vi meddela att en utökning av antalet kostnadsfria mediciner föreslagits av medicinalstyrelsen. Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka har haft åtskilliga förfrågningar från olika håll om mediciner för hjärt- och lungpatienter, som ännu inte fått "sina preparat" uppflyttade på den fria listan. Självfallet rör det sig i regel om människor med långvarigt behov av läkemedel. Förbundet har också i vanlig ordning sökt föra de sjukas önskemål vidare till vederbörliga instanser. Även Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) har i en hemställan till 1961 års sjukförsäkringsutredning riktat uppmärksamheten på olika långtidssjuka gruppers läkemedelsbehov. Förutom hjärt- och lungsjuka kan det gälla personer med kronisk bronkit, astma, epilepsi m. fl. sjukdomar.

medicinskt

Med anledning att "fria listan" nu kommer att avsevärt utökas är det naturligt att många sjuka frågar sig: "är min medicin" med i den nu framlagda förslaget till utökning av frisläppta mediciner? Först bör då sägas, att **alla** mediciner inte finns med för de här nämnda sjukdomsgrupperna. En hjärtsjuk med kronisk hjärtmuskelsvagheter får t. ex. digitalis kostnadsfritt. Dessutom tillkommer ytterligare några nya preparat för hjärtsjuka, men det är inte fråga om ett "totalt" frisläppande av alla hjärtmediciner. Förslag om fria läkemedel vid angina pectoris (hjärtinfarkt) har avstyrkts. Varför frågar sig patienter tillhörande denna kategori. I korthet kan sägas att man bl. a. på medicinskt sakkunnigt håll vill vara väl underrättad om ett läkemedels effekt vid långtidsbehandling, dess biverkningar etc. innan man frisläpper det.

I dessa tröghetsfaktorer ligger ofta orsakerna till att fria listan inte är mera omfattande än vad den är. TBC-sjuka får också flera fria preparat nu, liksom personer med bronkialastma m. fl., men vissa preparat har ändå inte släppts genom spär-

Vi pratar om...

FORNA TIDERS JUNGFRUR

Har ni tänkt på att nu mer hör vi aldrig talas om en *piga*, knappast om ett *hembiträde* heller för den delen. Medelvägen var väl *jungfrur*. Ville frun i huset uttrycka sig på finare manér sa hon kanske *pigüsch*, men själva innebörden av detta nedsättande uttryck för den klasskillnad som nu är en saga blott var i alla fall densamma.

Jag är säker på att det skulle kunna skrivas en doktorsavhandling om pigor. De som regerade i kök och jungfrukammare och usla små skrubbar med pigtittare på nattduksbordet och finklänningen i kläd-kistan som släpats med från Ystad till Haparanda.

Ser man på den gamla romanlitteraturen finner man en hel del intressanta beskrivningar av dessa stackars tjänande flickor som gick "herrn till handa, och frun till besvär", ett gammalt ordspråk som kanske bar syn för sägen.

Pigorna var ofta enkla flickor från landet utan någon som helst bildning, men i alla fall så pass förslagna att de kunde skaffa sig flera fästmän: ölutkörare, gardister, och styrman på skärgårdsbåten.

De tillbringade sin mesta tid i köket på dagen och i knät på gardisten om kvällen. — Kvällen är min, sa pigan. Det hör till saken att dessa flickor ofta var riktigt sköna, hade fint lockiga och upplagda frisyrer och var ofta sonen i husets första svärmeri. När pigan gick ut på stan och spatserade var hon ofta iklädd fruns "lånade handskar". Hennes smak när det gällde konst och litteratur var naturligtvis i sämsta laget. Det talades också ofta om pigvisor och skillingtryck som hon stod och gnolade skärande högt när hon skramlade med kastrullerna.

ren. Hit hör cortison och ACTH. Medicinalstyrelsens förslag kommer att ligga till grund för en kungörelse inom kort. Slutligen bör nämnas att vissa landsting har läkemedelsanslag för mediciner som inte frilistats — några län t. ex. Jämtlands och Gävleborgs län har utredningar igång om speciella anslag för lång-

Till jul skulle hon ha ett klänningstyg och en flaska lavendelvatten, men om husbondfolket hade besvär med sina tjänsteflickor, så hade nog inte dessa själva heller så särdeles roligt.

Pigkammaren var ofta bara en skrubbar med en säng och en stol när hon inbjöd någon besvärning i sin kammare och herrskapet inte var hemma, lånade hon av herrns punch och cigarrer för att bjuda sin utvalde.

Men passade inte hon herrskapet så passade inte heller herrskapet henne ibland. Det berättas om en forna tiders piga att hon talat om för grannfrun hur förfärligt fina och dyra julklappar hon hade fått.

— Vad menar Anna med det?, undrade frun. Anna fick ju bara en ode cologne?

— Ja, vet frun, svarade då den kavata Anna lugnt. Hade jag så bara fått en fattig karamellburk så nog hade jag sagt till grannfrun att jag fått både kamkoftor och klänningstyg så det så.

Pigorna hade sitt sätt att leva att ta dagen som den kom, och den dagen var mestadels fyllt av hårt arbete. För en månadslön av cirka 8 kr vid tiden för sekelskiftet skulle hon sannerligen göra skäl.

Hon skulle städa en sex sju stora rum i staden och ungefär lika många i grosshandlaren villan ute vid skärgården på sommaren. Hon skulle hjälpa till att baka och sylta och passa barn. Och på kvällarna läste hon gottköpsromaner och stämde träff med en polis eller ett bodbiträde i samma hus, ofta en grann karl kallad för pigtjusare.

På sommarnöjet hade pigan gyllene tider och var kurtiserad av både båtsmän och

Forts. å sid. 18

tidssjuka. I Gävleborgs län överväger man att ta i anspråk s. k. frisängsfonder för ändamålet. Det finns alltså gott hopp om ett bredare register av läkemedel för långtidssjuka även om — av skäl som i korthet antytts — alla mediciner för dessa långvariga läkemedelskonsumenter inte frilistats.

Strindberg bodde på många ställen i Sve-
rige och utomlands. Sista bostaden, "Blå
tornet", i hörnet av Drottninggatan—
Tegnér-gatan.

varför Strindberg hittade på namnet Blå tornet, en version med djupare innebörd. Han använde namnet redan i sagospelet Svanevit från 1901, Blå tornet hette det fängelse där prinsens i dramat hölls inspärrad. 1908, skild för tredje gången, kände sig Strindberg själv som en isolerad ensling, som en fånge i tornet.

Blå tornet ligger i hörnet av Drottninggatan och Tegnér-gatan. Bredvid porten till Drottninggatan 85 finner man en skylt som berättar om att här bodde Strindberg 1908—1912. En annan liten skylt upplyser om att här har Strindbergsmuseet Blå tornet inrättats. Det ligger emellertid inte i Strindbergs våning utan sex trappor upp.

Blå tornet blev för Strindberg ett eremitage. De flesta skildringar som vi har av Strindberg från dessa år ger oss samma bild: en misantrop, en människoskygg enstöring som sällan visade sig ute bortsett från tidiga morgonpromenader som han fortsatte med ända tills sjukdomen bröt ned hans krafter. Han gick ut mycket tidigt för att få vara ifred för folks uppmärksamhet. Fanny Falkner har berättat att om märkte han, att någon observerade honom på gatorna, tog han mycket illa vid sig — intresset för hans person tolkades ofelbart som ett utslag av människors illvilja. En gång hade en dam fixerat honom, som han tyckte, och råkat följa efter honom ett stycke. Han saktade då gången och lät henne passera; varpå han till hämnd tog sig för — att trampa henne på hämlarna. I "Blå bo-

Diktaren i Blå Tornet

Av Nils-Eric Björsson

Den 10 juli 1908 lämnade August Strindberg den våning på Karlavägen där han och Harriet Bosse flyttat in som nygifta. Närmaste anledningen var Harriet Bosses giftermål med en skådespelarkamrat.

Strindberg flyttade till Drottninggatan 85, fyra trappor upp i det hus som han kom att kalla Blå tornet och som blev hans sista hem.

Fanny Falkner, som bodde tillsammans med föräldrarna i våningen ovanför Strindberg och som blev diktarens sista kärlek, har berättat om när Strindberg flyttade in i Blå tornet. "Han syntes vara illa därän, när han kom till oss, lidande, kvalfull, vanskött och avtacklad. Han framställde sig också själv som sjuk och trött och talade om krämpor, som han trodde härledde sig av kräfta. Han hade säkert inte haft det för bra under sina många växlande jungfrur."

Den som i dag går på jakt efter Blå tornet utan att veta den exakta adressen kan lätt vrida nacken ur led i sin spaning mellan de kompakta husraderna. Till stor del är det Strindbergs fel. Tornet har aldrig utvändigt varit blått. Men trappuppgångens dörrar och väggar var på Strindbergs tid hållna i denna färg. Det finns också en annan version till

Sista promenaden (Drottninggatan) den 9 april 1912.

ken" heter det också att bemärktheten gör livet olidligt för den ömsinte. "Han kan slutligen inte gå ut, emedan människors blickar röra vid honom, gå igenom huden och peta på hans hjärta."

När Strindberg flyttade till Blå tornet var Fanny Falkner 18 år. Året efter hans ankomst friade han till henne och fick hennes jaord — ett löfte som hon efter några dagar tog tillbaka.

Fram till 1910, då Falkners flyttade, var Strindberg inackorderad i maten hos dem. Måltiderna bars ner till honom.

För att Strindberg bekvämt skulle komma i förbindelse med Falkners i våningen ovanför, inrättades en lokaltelefon. Bredvid apparaten i Falkners hall uppsattes anslag, dels med regler för signalering, dels med namn på de personer, som för tillfället var i onåd hos Strindberg och följaktligen portförbjudna. Denna lista skiftade under tidens lopp ganska mycket. En signalringning betydde att maten skulle bäras ned eller bordet avdukas, två, att han önskade samtal, tre, att någon av familjen skulle komma ner. Genom dessa signaler undveks onödiga samtal. Men det

var inte utan oro som man väntade på hans signaler: man visste aldrig vad som skulle komma, när han ringde i telefon eller när man gick ner till honom, har Fanny Falkner berättat. Med alla sina stora sidor fäste han sig vid småsaker i häpnadsväckande grad. Han var ytterst oberäknelig och något som hette uppoffring existerade inte för honom.

När han var missnöjd med något eller väntade gäster och behövde beställa extra, lät han meddela sig hos fru Falkner genom små biljetter. Bokstävernans storlek liksom bläckets färg rättade sig efter vredens styrka. Rött bläck tydde på raseri.

◇

Matsalen låg i själva tornet och när man tittar på den rekonstruktion som museet har gjort sex trappor upp, finner man att den till stora delar överensstämmer med den ursprungliga. Man kan jämföra med fotografier på väggarna och framför allt med den modell som finns här och som återger Strindbergs tremurslägenhet: matsal, skrivrum och sovrum. Det är Fanny Falkner som har utfört modellen. Hörnläget fyra trappor upp medförde att Strindberg bodde mycket ljust. Man får ett intryck av en ordentlig ungarlsboning i anspråkslös stil, men i saknad av starkt personlig prägel. Gardiner i mörkrött. I mitten matbordet. I ena hörnet en buffé med glasdörrar. På motsatta sidan ett par korgstolar och ett bord med en palm. På väggen bl. a. Beethovens dödsmask: Strindberg älskade Beethoven och var han nu restrektiv när det gällde visiter i Blå tornet, så gjorde han ofta undantag för den som delade hans kärlek till den store mästaren.

På salsbordet kan man återfinna några av de där lapparna som Strindberg sände fru Falkner. Bl. a. ett "Reglemente".

1. Om tamburdörren är reglad, så ring två raska tag, och det öppnas genast.

2. Sök icke i likgiltiga ärenden, såsom bref, eller paket utan svar, icke heller tidskrifter, utan vänta till måltiderna.

3. Släpp icke in främmande personer (arbetare) utan tillsägelse, så att jag slipper öfverraskas af okända i mina rum.

4. Om tamburdörren är reglad, så är jag icke "ond", jag vill bara vara ostörd.

"Juldagen klockan fyra" har en beställningsedel till rubrik. "Middag för 5 personer nere hos mig."

1. Smörgåsbord (Lukulliskt).
2. Svensk Surkålssoppa och buljong (att välja).
3. Fisk efter årstiden.
4. Fogel med stekt potatis.
5. Tårta, Smörtårta med sylt (icke brödtårta).

Man går vidare bland alla små och stora Strindbergsminnen och står så vid Strindbergs säng, där han den 14 maj 1912 somnade in för alltid. Bredvid står nattduksbordet, där låg hans Bibel. Det har på sistone seglat upp en liten diskussion om vilka ord som var Strindbergs sista. Museeföreståndare Anders Ullberg hänvisar till ett vittnesbörd från den sjuksyster som vakade över Strindberg. Hon hade sista natten svept in sig i Strindbergs päls och lagt sig på golvet bredvid sängen, då han vaknade upp. När hon reste sig, log han hjärtgett åt henne och sade: "Nej, kära lilla barn, ligg stilla, inte blir jag ond för det. Nej, lägg sig där hon låg nyss, bry Er inte om mig, jag finns ej mer." Dessa var hans sista ord, han somnade sedan in i den sömn som föregår döden.

Harriet Bosse, Strindbergs tredje hustru, som "Damen" i skådespelet "Till Damaskus".

Det är fem i år år sedan Strindbergsmuseet öppnades, berättar museeföreståndare Ullberg där vi vandrar omkring. Det är Strindbergssällskapet med stöd av Stockholms stad som har inrättat och nu vårdar museet. Hit kommer ett hundratal besökare i månaden, turister mest men också många universitetsstudenter. Nyss stod vi inför ett par porträtt inom svarta ovala ramar. Namnen Jonas Eriksson och Elisabeth Bergh sade oss ingenting, men när vi tittade närmare efter fann vi en litterär översättning: Carlsson och Madam Flod i Hemsöborna.

Naturforskning var ett av Strindbergs stora specialintressen. Han stod i opposition mot härskande uppfattningar inom vetenskaperna och hängav sig bl. a. tidvis med glödande iver åt alkemi. Han trodde sig ha lyckats göra guld på konstgjord väg. I en monter finner man den s. k. guldurnan, en glasskål som han använde sig av vid sina experiment.

Vid ett fönster åt Tegnérgatan står den stjärnkikare som Strindberg inköpte 1909 och flitigt utnyttjade. Han trodde sig ha kommit åtskilliga hemligheter på spåren, upptäcker stick i stäv med den vetenskapliga "pekoralastronomien" som han uttryckte det.

◇

Vad var det som Strindberg inte ägnade sig åt? Ett par dramatiska havsmotiv påminner om att han var en intressant målare. Vår första spontanist kallades han, när han för några år sedan ägnades en utställning på Moderna Museet. Han visade också ett livligt intresse för fotografiering och hans berömda laddkamera finns till beskådan i Blå tornet. Signifikativt för hans engagemang är en bok som kom ut i förfölj: "Strindberg som fotograf". Han var som antytts musikalisk. Hans piano finns inte kvar i Blå tornet, men ett par flöjter påminner om att han under visade sina döttrar Karin och Greta i flöjtspelning under familjens vistelse på Runmarö 1889—90.

◇

Under sina fyra år i Blå tornet skrev Strindberg ett 20-tal volymer i de mest skilda ämnen — hans arbetsrum finns emellertid inte här utan i Nordiska Museet. Särskilt uppseende väckte hans polemiska tidningsartiklar "Tal till svenska na-

Forts. å sid. 23

Affärsresa till stan

- TEXT: KILO-WATT
- TECKN.: SVEN BJÖRNSON

Besök i staden var något sällsynt. Visst förekom det ibland och det gällde då mest såna saker som sjukdom och hästköp. I stan fanns hästhandlare och läkare. Sjukhus var det ofta inte fråga om. Man var i regel så pass frisk att det räckte med att "kurera sej" med droppar och medikamenter som köptes på apotek. Om magen var i olag, hostan envis och värken i rygg och leder satte in med sådan ilska att det inte gick att arbeta på dagen och sova om natten. Den som händelsevis gjorde en stadsresa fick köpa åt flera. Väskan kunde vara laddad med burkar och flaskor då stadsbesökaren for hem efter sin rundvandring på de hårda, stenlagda ogästvänliga gatorna, där folk såg så förtvivlat fina ut, strama och ovänliga i synen. Stadsmänniskor blev man aldrig riktigt klok på.

Ett fick man i alla fall alltid tänka på inne i stan. Pengar måste man vara försiktig med. Det var som om stan led av en kronisk penninghunger. Man kunde bli lurad in på bara benen, om man inte såg upp i handel ochandel. Den som såg en smula "lantis" ut skulle man förstås köra upp och pracka på allt möjligt skräp, som på ytan såg fint och dyrt ut men inte höll för påfrestningar. Det gällde att syna saker och ting i sömmarna ordentligt innan man öppnade penningpungen och bestämde sej för att handla.

Detta "tummande" på varorna och envisa filande på priserna kunde reta affärsfolket. Visst försökte man hålla masken, låta "lantisen" hållas, men ibland var det nätt upp omöjligt att tolerera den "testning" varorna utsattes för. Tid är pengar och affärsfolket i stan ville helst slå in i paket med en gång, inte stå och vänta på "bud" som på auktioner ute på landsbygden. Den som reste

till stan för första gången fick en grundlig undervisning av den som gjort en eller flera stadsresor.

Enock Jonsson, som köpt en gammal fordbil, kommit sej upp och börjat sälja färsk strömming, månglade med potatis, köpte upp gamla sticketäcken, tomflaskor och lump, ansåg sej vara "expert" på stan. Jag "kan stan invändigt", sa Enock tvärsäkert. Det lät högst förtroendeingivande på två skolpojkar i målbrottet, två som gick i sista klassen och skulle ha var sin ny avgångskostym. Vi behövde sakkunnig ledning. Enock skulle nog se till att vi fick

valuta för pengarna. Nog var det bra snällt av Enock att hjälpa oss! Ensamma skulle vi aldrig ha vågat oss in i myrstacken med våra hopsparade slantar. Vi hade hört ett och annat om tjuvar och lömska busar som bara klippte till utan varning, tog pengarna och stack iväg. För säkerhets skull hade vi av våra respektive mammar fått en säkerhetsnål upptill fastsatt som ett lås över innerfickan i våra blusar. Om en sån där skälm försökte skulle han i varje fall inte komma åt pengarna så lätt.

Starten gick tidigt på morronen. Vi sprang den lilla stigen till stugan,

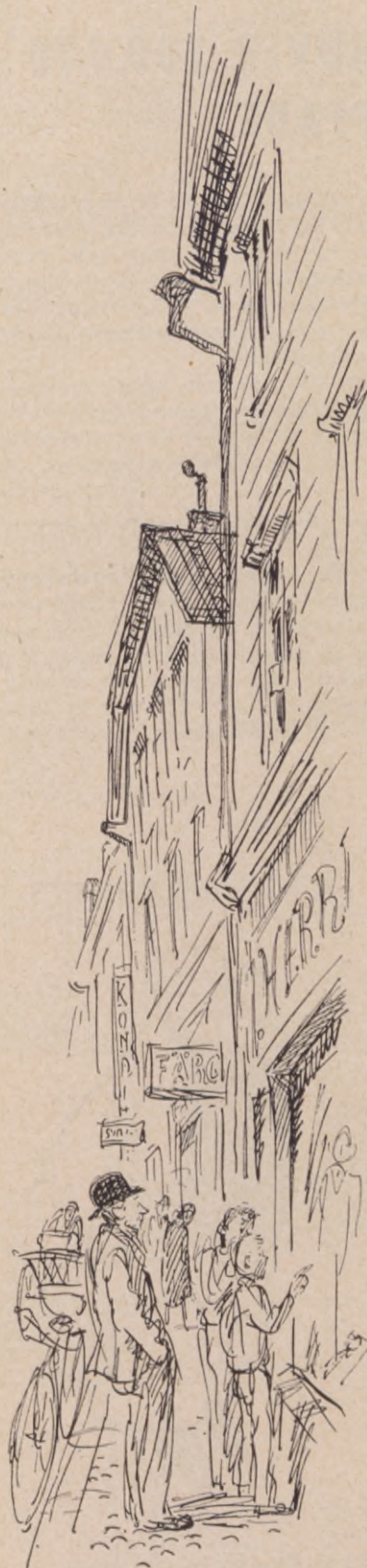
— Enock gick en bit längre, höll ett byxben i varje näve och knyckte till så det sprakade i sömmarna i byxbaken. Glasögonmannen såg på och sväljde som om han hade osynlig mat i munnen.

där Enock Jonsson bodde. Gardinerna var fördragna. I ängslan för att Enock skulle behöva vänta på oss hade vi gått upp i tidigaste laget och vi satte oss på trappan, njöt av morronsol och värme och tänkte på den spännande dag vi hade framför oss. Efter en stund kom Enock ut i skjortärmarna med hängslena hängande som ett släp bak på byxorna, gäspade och sträckte på sej. — Nej, si på f—n såna "kapitalister", oppe i svinotta, hö-hö-hö! Och Enock fick hastigt på sej rock och slips, gick en runda runt forden, synade hjulen, tryckte på ringarna med sina stora tummar, kände på några skruvar och gick sedan fram till motorhuven och ryckte med förtvivlade ansträngningar i startveven. Forden verkade morronsor och motsträvig, men efter en stund började den att darra en smula av alla upplivningsförsöken, brummade till ett par gånger och sedan var motorn ordentligt igång.

Det var en vådlig färd över trädrotter och stenar några hundra meter innan vi kom ned på den bredare byvägen. Det krackade i motorn som åskknallar, Enock gasade på utan hämningar. — Får man bara upp farten känns inte underlaget . . man svävar, sa Enock drömmande. Han var förtjust i att köra bil, och ansåg sig ha lämnat det egentliga kroppsarbetet, var "finkarl" och inte jordbunden som andra torparkragnar. Väl kommen nedåt socknen blev vägbanan slät och fin. Forden brummade nu som en normalt ilsken hund och vi skulle nog komma till stån.

— Fint, sa Enock, att ni var uppe i tid pojkar. Nu kan vi gå i stan och "måndagshandla" i godan ro. För måndagarna är bäst, då affärsgubbarna är i penningknipa och expediterna hänger som kläder på tvättstreck över sina diskar. Bara en å annan strökund. Håll i pengarna pojkar! Släpp dom inte ifrån er i första taget, pruta och djävlas ända tills ni får kostymerna under realisationspris. Pengar är då enda den fattige har . . hö-hö-hö!

Vi stannade vid torget, Enock låste till dörren i forden, och sen gick vi, en på varje sida om Enock, Storga-

... gick på Storgatan och tittade i skyltfönster . . .

tan framåt. Vi var nyfikna som spädkalvar på grönbete, tittade i skyltfönster och kände fasan stiga upp ur maggropen vid tanken på att gå in och köpslå i den stil Enock rekommenderade. Pruta och djävlas tills dom ger opp och tar för vad man bjuder, var hans paroll. Vi stannade framför en blomsterhandel, där en dam i siden trippade ut med en stor blomsterkvast. — Folk betalar stora pengar för "ogräs", som kan plockas fritt, muttrade Enock funderamt. Sedan svängde vi nedåt Sjögatan till där affärerna var billigare. Där skulle vi köpa våra kostymer.

Vi gick in och en smal karl i glasögon plockade med en elegant sväng en knippe kostymer från galgarna, la dem på disken, och vi började nypa och känna på tyget, som vi blivit lärda. Enock gick en bit längre, höll ett byxben i varje näve och knyckte till så det sprakade i sömmarna i byxbaken. Glasögonmannen såg på, sväljde som om han hade osynlig mat i munnen, men det var alldeles tydligt att han ändå gärna ville ha affärerna igång. Måndagen var mager ur affärssynpunkt. Han höll god min, plockade fram en knippe kostymer till som såg bättre ut; starkare tyger och sömmar. Det kände vi också av våra nyp. Så hade Enock ändå visat med sina "ryck" i byxorna att det inte gick att pracka på oss vilket skräp som helst. Enock tog sen fram den diplomatiska sidan för nu gällde det priset — Det blir tre "riggar", en vardera till pojkarna och en till mej själv. Dessutom blir det skjortor, slipsar och lite annat grejs . . . och vi handlar kontant. Jag har ansvar för dom här gossarna, för de är inte mina, och jag ska hjälpa dom, fortsatte Enock, nu i ödmjukare stil. Pojkarna ska inte komma hem å säga att dom vart "lurade på konfekten i stan". Då man själv gör affärer, spädde han på och sträckte på sej, vill man ha gott namn. Såna affärstag tjänar vi bäst på överlag . . . och orden gavs eftertryck åt med en stadig dunk med näven i disken.

Den glasögonprydda såg något förvånad ut, men inte alls ovänlig i blicken; tog penna och papper och började räkna. Enock deltog också i räkneoperationerna. Det drogs av och lades till; en dragkamp på det

Forts. å sid. 18

PRODUKTIONEN BEHÖVER 200.000 HANDIKAPPADE

Grävskoporna dånar i dagens samhälle och byggglust och investeringar dominerar vårt materiella framåtskridande. Det är inte underligt att man på samhällets topp taxerar antalet individer och armar som behövs i produktionen — för människor behöver vi trots allt i vår rullande och mekaniserade tillvaro. Arbetskraftstillgången blir mer och mer ansträngd. Inte underligt då att man spanar efter "reserverna" på arbetsmarknaden.

— Vi räknar med att det finns omkring 200.000 handikappade som kan göras skickade till produktivt arbete, sade arbetsmarknadsstyrelsens chef generaldirektör Bertil Olsson vid en LO-konferens i Stockholm för de fackliga ledamöterna i landets länsarbetsnämnder.

Cirk 70.000 personer besöker nu arbetsförmedlingarnas arbetsvårdsexpeditioner. Omkring 200 miljoner kr satsar samhället i år på arbetsvårdande åtgärder av olika

Forts. å sid. 23

AFFÄRSRESA TILL...

Forts. fr. sid. 17

siffermässiga planet pågick nu mellan affärsmannen och Enock och vi provade byxor och rockar. Då allt var klart tog vi tveksamt fram våra penningkuvert. Det blev dragkamp en stund till över utvalda plagg och det hela drogs så ihop i en klumpsumma av vilken våra andelar skulle tas ut. Till vår stora glädje resulterade "dragkampen" i att vi fick en bra slant över av "köppengarna". Vi gick på "Paletten" och bjöd Enock på fika som tack för hans affärskonster, som kommit oss väl till hjälp. Vi satt kvar däruppe ett tag medan Enock gick en trappa ned, där ölgubbarna surrade som getingar, och fick sej en halva öl.

Sedan återstod bara för oss att krypa in i forden igen med våra paket. Vi satt kvar där en stund och vilade våra fötter, som var illa kantstötta av den myckna gatsten vi trampat på denna upplevelsens dag. Enock gick på apoteket och köpte en väldig massa piller, burkar och flaskor, beställningar av sjuka och lidande hemmaomkring; kvinnfolk, gubbar, kor och hästar, vilka alla behövde "kureras" med äkta "apoteksvara". Då allt räknats in och inget var glömt ryckte Enock i startveven igen, forden brummade och spottade ilsket olja till avsked över gatstenarna. Det darrade ett tag i plåtskrovet, liksom på morronen då vi startade, och hjulen började så sakta rotera. Vi rullade i sakta fart

ut från torget, vände köpenskapen ryggen. — Nu gasar vi för fullt, myste Enock och knyckte till med klasken på gaspedalen så att forden hoppade till som om den fått ett slag i maggropen... så kommer vi lagom hem till kvällsgröten... hö-hö-hö!

SKÄGG och SHORTS...

— Ska man behöva gå till frisörn bara för de här shortsens skull...?

FORNA TIDERS...

Forts. fr. sid. 13

drängar när hon gick och hämtade mjölken och dansade på logen om lördagskvällarna. Det är just om en sådan "romans" vår store Gustaf Fröding ironiserar i sin dikt —

*Farväl du grymma vänd i Sweden,
du grymma vänd som glömde eden,
du svärjade en lordagskväll,
ja faderväll ja faderväll.*

*Du kunde gått i hatt och handsker,
i land changtila amerikansker
och left på gås och revbensspjäll
men faderväll, ja faderväll...*

Pigorna i litteraturen är ett litet kapitel för sig, och de är inte precis sedda genom rosenfärgade glasögon, men till undantagen hör Birger Sjöbergs lyriska rader där "Serveringsflickan stelnat har på gången med brickan fylld liksom av stjärnors ljus...

Det fanns naturligtvis också krogpigor och dit hörde naturligtvis, Maja på Bägarn, i Bellmans diktning och den bedagade krögarmadamen Mutte på Tuppen, och naturligtvis Ulla, drottning inom den glada världen. Den vackra Josefine på Franska Wårdshuset under August Blanche tid hör också liksom tjänsteflickan i kåsören Sigurds humoresker som fördriver tiden med att sitta i knät på löjtnanterna och de andra groggubbarna och berätta "hurdana landshövdingarna är i Trosa och alla andra småstäder."

Många av dessa s.k. pigor eller ska vi kanske säga tjänsteflickor var annars inte dumma, de hade ofta prima affärssinne. Så var fallet med en viss fröken Vilhelmina Skog som var barnflicka hos grosshandlaren Josepsson i Stockholm på 70-talet.

Hon var så omtyckt av barnen i den stora familjen att de grät när hon gav sig åstad igen med koffert och nattsäck.

Mina visste vad hon ville, inte tu tal om den saken. Och någon pigga ville hon inte vara så länge till. Hon blev glasdiskerska på Strömparterren, träffade någon förmögen herreman, som det hette på den tiden, eller kanske flera vilket är höljt i dunkel.

En dag blev i alla fall fru Vilhelmina Skog som hon sedan hette, ägarinna till lyxrestaurangen Foresta på Lidingö.

En solskenshistoria inte sant? Men som sagt, nu finns det inga pigor längre.

Marianne Hellmér

STATUS BILDKRYSS

			FÖR SAMTAL REGI	AKTIER KAN SKUGGNING VABA	KALL VARA	FÖR BAK SES PÅ ÅKER				
			FALLER TÄRAR RYNKAD TYGRENJA		NAKEN	KAN GE SVIDAN- DE BAK- SLAG	FETA	FUNDIN	KANT	
			GER MJOL							
			KAN INGEN VARA SÄRAD I KRIG			HUS- MANS- KOST				
			KAN ÖRT UTAN VÄTA			KREDIT				
MIND- RE ÄN MIETER		GRUMLIG FÄNGA	BÖR EJ BÄTEN LEVA VI I			STAPLA ÄR BLAND SKRIV- PAPPER				
LYSER UPP TILL- VARON	VÄ- GEN			KAN MAN BÄR	VANLIGT I AVI- SORNA					
		EDERA KAN KALVA				I KIK- REN DRÖ- NARE			LAPP- DJUR	
BÖR VARA TÄTT				TIDS- ORD	HÄRSJUK VÄRDA- RE BE- HOV AV				TILL- TAL	
KAN BARN VISA				SCHACK HÄS- TEN						
ICKE SÄLLAN	↓	KORT SIGNAL	ENG. SAGO- KUNG	MYRA		VÄRLDS- DEL	BOK- FÖR- LAG	EN BROR TILL JAFET	↓	JAVA- NES
			TOTALT HÄDE SUPER- SHOW					EN AV DE FEM STORA		TÖSNAMN
NARRAD NÄ NED				SIM- FÄGEL			BAL- LE	FULT I SÄR ÅSKGUD		
				FLOD I SCHWEI- TZ PÅR EJ UNDER- LAGSEN		DANSKT LÄN VILL HA TOLVA			↓	
VANLIG TÄTTING		FÖR- SVINNA HELT			SNASK BOR I DUBLIN			BESVAR ÄLDRE MYNT		
				DU OCH JAG		3, 14 VISKA		BLI SEN I HUD		
			KOM- MA PÅ					BRYTER ATLE	PRO- NO- MEN	BRU- KAR HUND
			PÅ MET- SPÖ			SKALL TA BO- VEN INTILL				
								ÄNGSLAN FIRMA		
			ÖVER- FÖR							PÅ KARL- STADS- BIL
			MUN- TER DVÄRG					INGET TOPP- BETYG	VILL FRIA- REN HÖRA	

nr 6

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, Stockholm 3, tillhanda senast den 5 aug. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta 'Bildkryss nr 6'. — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status septembernummer.

Det var inte många resande på tåget så här dags på måndagseftermiddagen. Gunn var ensam i sin kupé. Bredvid henne på sätet hade hon lagt en väska. En skolväska såg det ut som. Men den innehöll dikter. En hel bunt dikter som hon skrivit själv. Jag ska be honom läsa dem, tänkte hon om igen, det är åtminstone ett skäl att resa till honom. Om jag nu behöver något annat skäl än att...

Hon kvävde tanken och såg ut genom fönstret. Nyplöjda åkrar, små glittriga sjöar där isen nyss gått upp, björkdungar som skiftade i violett. Telegrafstolpar dök upp och försvann rytmiskt som taktslag. Ett, två, tre stolpar närmare honom... fem, sex... nej, jag måste sluta räkna så

KORT RESA

Novell av MARGIT GEIJER

Teckn. ELSIE-BRITT STENQVIST

här... sju, åtta, snart är jag hos honom... nio, tio... En ljudsignal vid en övergång pinglade häftigt och slöks strax upp av bullret från skenskarvarna. Just nu for tåget genom en skog. I fönsterglaset speglades hennes ansikte mot trädens mörka bakgrund. En liten spetsig haka, stora, lätt kupade ögon, tjockt halvlångt hår, en mun med små jämna vita tänder som glimtrade till när hon, som nu, log mot sig själv.

*

Ja, just så skulle hon se ut när hon knackade på hans dörr och steg in på redaktionen. Just så. Hon hade ett vackert leende, och hon visste om det.

Bredvid sitt eget ansikte i rutan såg hon plötsligt också honom som hon var på väg till. Tätt invid henne, liksom svävande fram genom vårdiset.

Och hon mindes på nytt alltsammans. Kvällen när de träffats på släktmötet. En urtrist tillställning förresten i en hyrd festlokal på Östermalm. Men i samma ögonblick *han* kom in i den rökiga, stimgiga lokalen förändrades allt. Hans mörka sugande ögon och lågmälda röst... Man anade genast att det var något särskilt med honom. Att han var annorlunda än de andra. En författare. Berömd därtill. Släktens stolthet och hopp.

Vid middagen hade de av en välvillig slump kommit att sitta bredvid varandra

vid det festligt dukade bordet med fladdrande ljuslågor och låga skålar, fyllda med vårbloomor.

Å, vad vi pratade, så lätt man hade att finna ord! tänkte Gunn och sjönk tillbaka mot sin kapp som hängde i hörnet. Jag berättade allt om mig själv, nästan allt. Jag sa att jag tar studenten till våren. Och sen vill jag så mycket att jag inte riktigt vet vad jag vill. Jag sa också att de inte förstår mig hemma — min längtan, min sårbarhet, mina drömmar. De kallar mig lat, oansvarig, likgiltig för min omgivning — men de ser bara skalet, inte kärnan som jag gömmer i rädsla att de ska göra mig illa. Jag sa att jag skriver dikter som ligger inlåsta i en skrivbordslåda. Ingen vet att jag diktar — mer än du! Eftersom jag talat om det nu.

Jag tror han blev smickrad. Han log och hörde noga på allt jag anförtrodde honom. Och vilka underbara saker han sa! Du har inte mycket av den moderna tidens tuffhet, sa han. Du liknar mest en liten ljuv mandelblomma. Och din panna, den är som en mänskära. (Vilken annan än en skald kan finna såna liknelser!) Du är så ung, så otroligt ung. Det är klart man är, men sånt växer bort, det går över med tiden. Sen sa han att han var glad, mycket glad till och med, att ha fått träffa mig.

Ja, så var det, tänkte Gunn och suckade hänryckt. Just så var det.

Efter middagen hade de dansat. Alla bord hade flyttats undan i den stora salen med kristallkronor i taket och förgyllda speglar utmed väggarna. Gunn svävade fram i hans famn. Hon glömde allt annat. Även Svenne. Den där ljuse, magre Svenne som hon intill dess hållit till godo med. Sen hon träffat Greger Holm föreföll allt annat tomt, ihåligt. Svenne hade för det mesta visslat förgäves utanför hennes fönster de sista veckorna. Och när hon någon gång gett efter och håglöst följt med honom runt ett par kvarter i förorten där de bodde, hade Svennes kyssar utanför grinden smakat fadda, menlösa.

Den där kvällen på släktmötet hade hon förstätt Kärleken. Dess storhet och smärta. Att Greger inte dansat så många fler danser med henne betydde inte så mycket. Hon hade ju sett hur hans ögon följt henne i vimlet. En gång hade han nickat åt henne, i samförstånd. Ute i tamburen hade han hastigt smekt hennes kind när hon stod där med pampuscherna i handen. "Lilla barn, så söt du är. Och så fruktansvärt, rörande oskuldsfull." Då hade hon passat på att fråga om han inte kunde skicka henne några av sina dikter. Helst några — som ännu ingen läst. Men innan han hunnit svara hade mamma varit där och dragit henne med sig. — Skynda dej nu, vi måste hem, det är sent!

— Jag såg nog att du blev intresserad av den där Greger, sa mamma när de kom

ut på gatan. Men kära du, han är nästan dubbelt så gammal som du. Och därtill skild. Varför? kan man fråga sej. Det är sällan den enas fel att två träter. Nej, Greger är då ingenting för dej.

Vad mödrar är fåniga, tänkte Gunn otåligt. Alltid kommer de med dumma antydningar. Vad jag upplevde den kvällen... Det finns kvar i mej ännu. Som en sol. En underbar, lysande sol. Det skimrar överallt där jag går, träden slår ut, vinden är ljum och smeker mej. Och just nu sjunger skenskarvarna hans namn: Greger... Greger... Greger...

Så överraskad han ska bli när jag kommer i kväll. Jag ska inte alls gräla för att han inte skickat några dikter. Jag förstår nog att han är rädd att tränga sig på. Han såg väl mammans ovilja, vet vad hon anser om honom. Han vill inte dra mig in i sitt trasiga liv, han är hänsynsfull. "Du som är så ung, Gunn. Så vek och känslig." Men nu är jag snart hos dej, nu kommer jag själv. Och jag har en hel väska full av drömmar med mig. Hemliga drömmar som bara är för dig, bara för dig.

Plötsligt gnisslade det i bromsarna, tåget saktade farten. Gunn dök fram ur sin kappa, sköt undan gardinen och såg små låga hus, trädgårdar, en bro över en mörk å, bilar som väntade på andra sidan en fälld bom. Så tätnade husklungorna, växte i höjd och bredd, gator och torg gled förbi utanför rutan. Och där var stationshusets grå stenbyggnad. Tåget stannade med ett ryck.

Gunn krängde på sig kappan och slet till sig väskan. Strax efter stod hon en smula vilsen på perrongen. Människor strömmade förbi, skrattande och pratande. Välkomnade och väntade. En bagagevagn ringde ilsket i sin klocka, någon knuffade till henne...

Ensam i en främmande stad, tänkte hon. Alldeles ensam.

En stor oro steg upp inom henne. Tänk om Greger... tänk om han trots allt... Hon blev våtkall om händerna, det susade för öronen, benen kändes mjuka. Men så mindes hon på nytt hans röst, hans händer, hans ögon. Hela hans gestalt växte i hennes hjärta som ett grönt savigt träd. Vi hör ihop, tänkte hon, man kan inte ta så fel. Hon gick bort till en telefonkiosk invid stationen. Hennes fingrar darrade när hon slog numret till redaktionen.

Det var en kvinnoröst som svarade:

— Nej, redaktör Holm har gått för dagen.

Jaså, han var hemma då. Medan hon hakade på luren såg hon honom för sig

där han stod i sin ungarlslya och tittade ut genom fönstret i djupa tankar på sin nästa diktsamling. Några kotletter puttrade i pannan ute i köket (eller kokvrån), kaffet stod på sparlåga. Kanske tänkte han också på henne! Vad gör Gunn nu? Var finns hon? Om jag ändå vågade be henne komma hit, till mig. Men det är ett alltför stort ansvar.

Jag kommer, Greger, tänkte Gunn och steg ut ur telefonkiosken. Snart! Du hinner knappt dra stekpannan från spisen, så ringer det på dörren. Det är en försäljare, tänker du otåligt och stänger av gasen, kaffet håller på att koka över. Eller kanske någon nitisk välgörenhetstamt som tigger pengar till en insamling för sjuka katter. Motvilligt öppnar du. Och där står jag, Gunn. Dina ögon mörknar av glädje, du brer ut armarna. Gunn! Vad jag längtat efter dig.

Hon väntade en stund utanför hans dörr på andra våningen...

Hela tiden medan Gunn sneddade genom planteringen fortsatte hon att fantisera om allt vad Greger skulle säga. "Kära barn, det går inget tåg tillbaka i kväll, du måste stanna här." — "Men mamma och pappa då! Dom tror att jag är hos Gitt och läser läxor, dom kommer att ringa till Gitt..." — "Kan inte hjälpas, du måste bli kvar. Hos mej. Kanske för alltid." — "Men Greger..." — "Inga men." Och han bäddar åt henne i sin egen säng och lägger en filt åt sig själv på kökssoffan. Hon kommer in och dansar runt i en pyjamas som han plockat fram ur en byrålåda. Den är sju nummer för stor, hon kan svepa den flera varv runt omkring sig, hon snubblar på de långa byxbenen... Men plötsligt blir hon stilla. Och han också. Med stort allvar går han emot henne och tar henne i famn. Gunn... vill du verkligen stanna här hos mej, hela natten? Ja, ja, viskar hon. — Har du satt dej in i det riktigt, på allvar? — Ja, ja...

Men hon bävade vid tanken där hon gick i den främmande staden och letade efter namnet på den gata där hon enligt telefonkatalogen visste att han bodde. Kajor svävade i svarta moln runt kyrkspiran, klockan i tornuret slog sex slag. Nu skulle de just äta middag därhemma, nu ringde de säkert till Gitt och frågade varför Gunn inte kom hem. Hon fick väl säga att hon i sista stund ändrat sig och följt med en annan kamrat på en kort resa, hon hade inte hunnit underrätta. Hon kunde förresten ringa redan i kväll och säga som det var. Att hon måste stanna över hos en god vän, därför att det inte gick några tåg tillbaka. De skulle gräla, de skulle bli onda, men hon var i säkerhet hos Greger. Deras förebräelser skulle halka av henne som regndroppet från ett blad. Men underligt var det att man tvingades smussla och ljuga för sin kärleks skull!

I hörnhuset låg en modeaffär. På nytt såg hon sig själv speglas i rutan precis som i tågkupéns fönsterglas. Hennes raka hår fladdrade övermodigt i vinden, hon svängde lite med höfterna när hon gick. Svenne brukade säga att det såg ut som om hon dansade fram...

Svenne, ja! Som skulle sitta där och mögla i en kateder hela sitt liv. Som tänkt sig att hon skulle laga Magisterns strumpor, sy i hans knappar, tassa tyst och beskedligt genom rummet medan han rättade skrivböcker om kvällarna. Ånej, Gunn hade andra planer. Hon skulle skriva dikter om vind och hav och gräs. Hon skulle resa runt jorden med Greger. Han skulle lära henne leva, verkligen leva. Och Svenne... Han kunde stå där och vissla

förgäves utanför ett tomt, tyst fönster i en tyst förort.

Varför tänkte hon förresten på Svenne nu. Varför i all världen... När hon var på väg till Greger!

Däruppe i backen på vänster sida låg ett vitt hus med brun port. Det måste vara nummer trettiotvå. Och där bodde Greger. Mitt emot låg en park, snön hade just smält, trädens knoppar svällde rödbruna under blanka skal, talgoxar filade i buskarna. En glimt av kyrkspiran över hus-taken. Och här ett mjölkmagasin. Allt detta såg Greger varje dag, det var hans värld. Nu var den också hennes.

Hon stod utanför porten. Hjärtat pickade som en ängslig fågel i bröstet på henne. Sakta tryckte hon ner portklappen och steg in.

Det luktade kålsoppa i trappan. Magen drog ihop sig som i kramp, hon måste ta stöd mot ledstången, det svindlade för ögonen. Jag är hungrig, tänkte hon, jag har inte ätit på flera timmar. Det är bara det att jag är hungrig, det är bara det...

Hon väntade en stund utanför hans dörr på andra våningen med handen lyftad. Så tryckte hon fingret mot ringlocken. Signalen skorrade gällt därinne. Sen tyst, alldeles tyst. Bara detta outhärdliga bul-tande i bröstet som hårda trumvirvar.

Äntligen. Steg i tamburen... Tveksamma steg. Det knäppte till i låset, dörren gled upp. Gunn stelnade till. Det tillkämpade leendet frös bort kring läpparna, hennes spontant framsträckta hand föll slappt ner. Hon stod där orörlig, liksom livlös och bara stirrade.

*

Det var en kvinna som öppnade. En storväxt, ganska fyllig kvinna med ljus hy och blont hår, ådraget i en tung knut uppe på hjässan. Hon var klädd i städrock och någonstans i bakgrunden skymtade en dammsugare. Över ett nyskurat golv låg tidningar utbredda som skydd. Hon tittade frågande på Gunn.

— Jag undrar... jag tänkte... Gunn svalde. Så tog hon sats igen: Är redaktör Holm hemma? — Hennes röst lät ynkligt gäll, som ett fågelpip.

— Ja. Vem får jag hälsa från?

Hon hade en lugn stämma, det fanns mognad och värme i den. En sorts överlägsen trygghet som kommer av erfarenhet. Och här stod Gunn själv, med en liten stump av livsväg bakom sig. Med händer och ögon fulla av oskuld. Det var vad hon hade att bjuda; att sätta upp mot den andra. Det var hennes svaghet. Men kanske också hennes styrka!

Jag är ung, tänkte hon trotsigt. Mycket yngre än hon. Se bara på de där små rynkorna kring ögonen. Och titta på munnen.

Så vass och snipig. Jag är ändå den överlägsna. Förresten är det säkert en städhjälp.

Hon hakade sig fast vid den tanken, en s'adhjälp, naturligtvis, vad annars. Allt kändes annorlunda igen. Att hon inte genast förstött det.

— Jag heter fröken Dalberg och jag vill tala med redaktör Holm, sa hon frankt.

— Ett ögonblick. — Kvinnan strök med händerna genom håret och gick inåt rummet. — Greger! ropade hon.

Och så hans röst. Lite otålig, lite söm-nig, mitt i en gåsp:

— Vem är det?

— En ung dam. En fröken Dalberg.

— Dalberg... Dalberg...?

Han tuggade hennes namn om och om igen. Vände och vred på det. — Vem tusan är nu det? Hon kände som en hård smärta i bröstet. En vild önskan att segna ner på det kalla stengolvet, täckt av prasslande tidningar, och aldrig resa sig mer. Eller — fly. Fly nerför de skumma trap-porna genom oset av kålsoppa, ut på gatan, innan han...

*

Men där stod han redan i dörröppning-en. Bredaxlad, mörkhårig med söm-nigt klippande ögon. Strax efter vaknade han upp och såg vidöppet på henne.

— Va i all sin dar, är det inte Gunn. Visst katten — Tyra, din mamma är ju gift Dalberg. Hur kunde jag glömma... Och vad gör du här i stan?

Och sen... ett stadigt tag om hennes armbåge, en vänskaplig puff i ryggen: In med dej nu, så jag får prata lite med dej, min kära lilla släkting. Vad har du där i handen förresten? Skolväskan med en massa tentamenskrivningar... Jaså, dik-ter, ser man på! Och med ett skämtsamt tonfall, en glimt i ögonvrån: Ingenting som ska in i min tidning, väl? Vi har spräng-laddat av lyrik så här på våren.

Strax efter fann hon sig sitta i en soffa med utsikt över parken, medan den blonda kvinnan bar in en tebricka med bullar och kakor.

— Alldeles färska från mjölkbutiken härnere, dom har så gott bröd.

Och Greger satt i en bekväm läderfåtölj och såg på henne med samma bottenlöst sugande ögon som på släktfesten för snart en månad sen. Och hans röst var lika varm och öm som då när han frågade om hennes skolarbete, hennes planer — och varför hon var här i stan. Och den blonda ursäk-tade sig att här var stökigt med hoprulla-de mattor och inga dukar på borden. Det är en städhjälp, en städhjälp, man kan vara du med sin städhjälp, mässade Gunn tyst för sig själv och såg sig hjälplöst om-kring på de många bokhyllorna utmed väggarna, på skrivbordet framme vid

fönstret, belamrat med böcker och manus. Hemliga manus, hemliga tankar.

Till sist slog sig den blonda ner och såg på Gunn, hon också.

— Jaså, det här är din lilla släkting som du talat om, sa hon. — Greger har bara kallat dej Gunn. Så inte visste jag vem fröken Dalberg var. Synd förresten att jag inte kunde komma på festen, men jag var förkyld just då.

Greger log mot Gunn. Ett oändligt ly-sande leende. Som en falsk signal i vårskymningen. — Hon är söt, den lilla, sa han. — Och begävad också. Jag ska gärna läsa dina dikter. Det var kanske därför du kom hit?

— Ja, sa Gunn kvävt med en bulle i mun. — Ja, det var därför.

Bullen smakade som klister, hon kände ingen hunger längre.

— Min fästman har verkligen talat ofta om dej, sa den blonda. — Jag heter Inga, det borde jag förstås sagt med detsamma. Snart blir vi släkt.

— Ja, till pingst lyser det för oss, sa Greger och hans mjuka mun log ömt.

— Hur har du tänkt komma hem nu då, sa Inga. — Ja inte för att jag vill köra iväg dej, men sista taget för i kväll går om en timme.

— Jag hade just tänkt ta det, sa Gunn och svalde en klunk skällhett te.

De talade en stund till om väder och vind, om vårdikter och tentamensprov. I mycket god tid reste sig Gunn och tackade. Räckte fram en våtvarm hand och kände hans svala, fasta och den blondas stora, moderliga. Strax därpå klev hon ut i tamburen på prasslande tidningar över ett nyskurat golv.

— Kom snart tillbaka, hörde hon hans rop bakom sig, jag ska ha läst dina dikter till dess.

*

Tamburdörren smällde igen, hennes steg ekade vilset i trappan.

Därute på gatan kom våren emot henne. Blå, vemodig, full av löften.

Falska, hemska, vidriga löften, tänkte hon och knöt händerna i kappfickorna. Hon gick fort neråt stationen utan att vända sig om. Men när hon kom till plan-teringen utanför stationsbyggnaden hörde hon en trast sjunga i ett träd invid tele-fonkiosken. Och plötsligt, mitt i all våld-sam besvikelse och smärta, kom en vild längtan efter Svenne över henne. Tänk, att i den mildt doftande aprilkvällen luta sig mot hans breda bröst och gråta ut. Bara gråta, gråta, tills man inte hade några tårar kvar.

Svenne, Svenne... jag har varit så dum. Men jag är ju så ung! Så ung.

Hon tyckte inte taget gick fort nog tillbaka.

TISTELN — en gammal läkeväxt

Tisteln är vanligen underkastad en föraktfull behandling och uppträder till många lantbrukares förtvivlan som ett fräckt och envist ogräs. T. o. m. i bibeln ställes växten vid skampålen bredvid törnet. Och icke dessmindre är tisteln en lika vacker som utomordentligt nyttig planta, vilken även besjungits av skalder, heter det i en gammal skrift.

Redan de gamla grekerna visste att uppskatta tistelns goda egenskaper och betraktade den som sinnebild för kärlek och tro. Venus skänkte Phaon ett tistelstånd för att han därav skulle lära sig kärlekens mysterier och även bland läkekunstens gamla utövare hade tisteln vänner, ty de trodde den besitta egenskaper som nervlugnande medel och begagnades som amulett mot melankoli och tungsinnhet.

I Orienten har gästfriheten sin sinnebild i tisteln men i Tyskland betecknar den obesvarad kärlek.

Bland många länders lantbefolkningar — även till en del även i vårt land — har tisteln av ålder tjänstgjort som väderleks-spåman i det blomkalken sluter sig före tillstundande regn och således är en ganska god barometer. Även har växten spelat en roll i den lantliga djurläkekonsten.

Förr lade man tisteln i svinens ho för att skydda dessa mot lamhet och andra sjukdomar, och man band den för samma ändamål om halsen på korna eller hästarna.

I Skottland är tisteln den nationella vapenblomman och i Frankrike stiftades år 1370 en militärorden uppkallad efter denna växt. Där användes växten också mycket i folkmedicinen. Bönderna begagnade saften mot bölder, halsbränna, magkrämpor, koppor och yttre sår. Rötterna av finare tistelarter ätes fortfarande som en lækkerhet och en förädlad art är kronärtskockan som är en viktig handelsvara som också exporteras. Den inbringar trädgårdsmästarna (även i Italien) stora summor.

En stor användning hade (och har fortfarande på sina håll) tisteln inom yllevävnadsindustrin som karda och borste. Just de avlånga, tillspetsade och starka, med en hacklik tillbakaböjd udd försedda blad, mellan vilka den blekröda tistelblomman är fästad, lämnar fina och sega rivverktyg som ingen konstprodukt kan lämna motstycke till och dessa naturliga borstar användes dels till rugning av klädes- och andra yllevävnader, och dels till kardor.

Tage Ekelöf

PRODUKTIONEN BEHÖVER...

Forts. fr. sid. 18

slag. Det finns 250 assistenter på arbetsförmedlingarna som skall söka slussa ut de handikappade i arbetslivet.

— Vi måste bättre utnyttja våra arbetskraftsreserver, påpekade AMS-chefen.

— Att dämpa den överefterfrågan på arbetskraft som nu präglar södra och mellersta Sverige är nödvändigt, sade han. Vi i AMS anser att tiden är mogen att vidga omskolningsinstrumentet för att möta denna överefterfrågan. Bland annat skall företagen stimuleras att nyutbilda, eller omskola, även sådan arbetskraft som redan är sysselsatt men som kan användas på effektivare sätt om den blir nödigt utbildad. Investeringar av sådant slag blir lönsamma för näringslivet.

För övrigt vill arbetsmarknadsverket få omskolningen helt fri för alla. Den skall alltså inte knytas vid arbetslöshet. Alla, oavsett om de är sysselsatta eller inte, bör få en chans till jobb där de bäst efterfrågas. Därmed tangeras även låglöneproblematiken, sade generaldirektör Olsson.

Vid konferensen påtalade länsarbetsnämndernas ledamöter att man behöver ökad facklig representation i såväl länsarbetsnämnderna som övriga länsorgan med lekmannanämnder där jordbruket dominerar traditionellt.

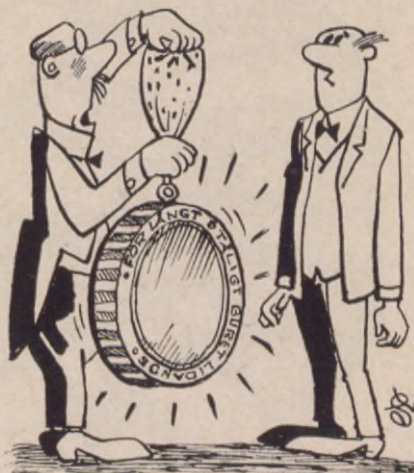
DIKTAREN I BLÅ TORNET

Forts. fr. sid. 15

tionen", som blev signalen till en omfattande pressfejd, där landets alla tidningar deltog för eller emot Strindberg. Men han blev också hylad som aldrig förr: på 63-årsdagen 1912 överlämnades en hedersgåva som var resultatet av en landsomfattande insamling: inemot 50.000 kr från ca 20.000 bidragsgivare — "anti-Nobelpriset" som Strindberg kallade Nationalgåvan. På kvällen uppvaktades han av Stockholms arbetare som defilerade förbi Blå tornet i ett väldigt fackeltåg. "Leve diktarkungen!" kunde han höra från sin balkong, där han besvarade massornas hälsning.

För en kort stund hade fången stigit ut ur sitt torn.

MEDALJUTDELNING

... tilldelar Er medalj av 137:e storleken.

Pristagare

till bildkruss nr 4

1:a pris kr 25:—, Otto Rönnberg,

Öre Häknäs

2:a pris kr 10:—, Ingrid Nilsson, Ljungbygatan 7, Ljungbyhed

2:e pris kr 5:—, Mary Andersson, Intagsgatan 3 A II, Eskilstuna

T — K — A — KARAMELL — SPIKHÖG
— GAVEL — LOJT — ÅS — Ö — G —
SIDLED — TURISTEN — OK — UTSER
— S — SKARABO — RA — ILA —
SKORPA — LP — NU — SKALAT — LIP
— NYP — LOVAD — KALASAR — G —
ÅLDER — DUCKAT — R — K — ER — U
— TENOR — SKOS — KORINT — A —
DRAGKAMP — R — GÖTE — TA —
VRÄLAR — ASKETEN — Y — BIOLOGI
— AR — ERIKSSON — DÄREN — SKYAR
— GÖKEN — ANING.

FÖRSTE OFFICIELLE "SKIDKUNGEN"

Av TOR BERGNER

Sven Utterström, den legendariska skidkungen, utanför sin kiosk. Om "12 sidor sport" och "Kungar" skyltar han idag med i sin affärsrörelse.

Mitt för Zorns Gustav Vasastaty var målporten rest. Målporten, som inte bär ordet, det så korta och efterlängtade, för alla tävlande. Nej, "I fädrens spår för framtids segrar" möter Vasalöparen efter fullgjort värv.

Året var 1928. Vilken vinterdag! Sol, gnistrande snö och minusgrader. Av det sistnämnda slaget nog så många. Det rapporterades från Sälen om framflyttning av start. Men start blev det, och så var då det genom tiderna märkligaste Vasaloppet begynt. Kullor i sina karakteristiska pälsar och masar, en del i långrockar, blandade sig med folk från hela landet. Där hade vi vid målplatsen i en liten träbur radions "Farbror Sven" Jerring, Fridolf Rhudin, vår käre folkkomiker, kisade mot solen och putade ut med hakan som vanligt. Att få se två sådana personligheter i verkligheten, bara det var en upplevelse för den rätt unge skrivaren.

Sven Jerring och Fridolf Rhudin i all ära, men detta bleknade dock inför att jag fått förtroendet att tillhöra funktionärernas skara. Ett drömjobb för en femtonåring från Härjedalsfjällen. Ett drömjobb som innebar att jag vid målet skulle hjälpa till att lossa på bindningarna för trötta löpare. Rapporter från kontrollerna visade att något märkligt var i görningen. Dalarnas egen son Per Erik Hedlund och Sven Utterström från Boden passerade på rekordtid i följe. Vem skulle bli seg-

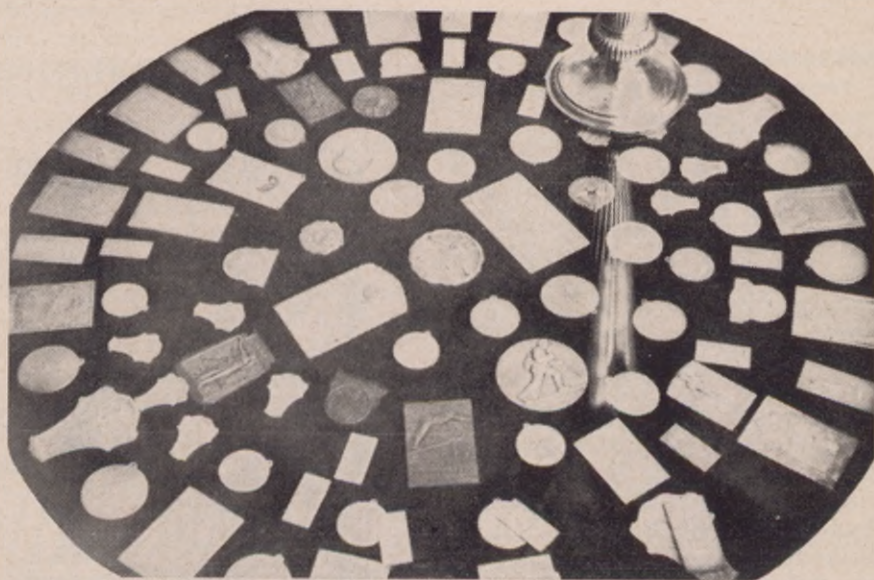
rare? Dalarnas Hedlund eller Norrbottens Utterström, två kumpaner som kunde varann både utan och innan såväl i tävlingsspår som privatliv?

När rapporten tre kilometer från mål kom, blev spänningen näranog olidlig. Inte minst för den söta kranuskullan som stod vid klockstapel. Skulle ändå inte "Uttern" och Hedlund kunna sära sig under de sista så tröttsamma kilometrarna? Hedlund var ju den bättre stakåkaren. Mången kulla och mas såg nog innerst inne med tanke på detta "hem-masegern" klar. — Men nix — mellan bågnande led svänger de båda

Skidsäsongen är definitivt slut, men så sent som då vi såg lökarna sticka upp sina gröna blad på gräsmattan utanför köksfönstret gick det sista stora skidloppet längst uppe i norr.

Tor Bergner, lyriker, tonsättare och gitarrsångare, har besökt vår förste officiella skidkung, Sven Utterström. Själv tjänstgjorde Tor Bergner en gång som "assistent" åt de stora skidkanonerna, dvs. han hjälpte trötta tävlingsåkare av med bindningar och skidor vid Vasaloppsmålet, en sysselsättning dagens tävlingsslöpare knappast behöver. Men Tor Bergner har inte glömt "skidkarlarna" och här berättar han hur "Uttern" har det nu för tiden, Sven Utterström den legendariske med olympiskt guld, dubbla segrar i Holmenkollens klassiska femmilsspår och många andra segrar.

**Här var det Guld, Silver,
Brons och ädla skidbragder!**

Prisbordet hemma hos "Uttern" utgöres av en fin samling med vasalopp-medaljer, olympiskt guld och många, många andra fina utmärkelser.

in på upploppssidan. Utterström först, tar ett kliv åt sidan, i samma ögonblick är Hedlund jämsides och så sida vid sida högsta fart mot mål, stakar ursinnigt och skär mållinjen arm i arm. Kranskullan med lagern i behåll kommer in som trea. Vad hade hon annat att göra? Jag kan än i dag se hennes förtvivlade ansiktsuttryck. Vilken Vasaloppsseger? Men den tilldömdes Hedlund genom att han var en decimeter före med överkroppen över mållinjen.

◇

Året är 1965. Jag vandrar längs Bodens långa gata och tittar mig omkring lite förstrött. Möter ny bebyggelse med flotta affärslokaler. Står just i begrepp att knalla ner mot Busstationen där Jokkmokksbussen väntar mej, då jag tvärstannar. Framför mig ser jag en lång skidstav med kringlan pekande mot skyn. Det är några pilar på den och överst ser jag "UTTERN". Det är sant — jag har läst att "skidkungen" är kioskägare nu för tiden. Om jag snor mig hinner jag innan min buss lämnar Boden. Jag följer "spåret" enligt pilen och är snart framme vid kiosken och Sven Utterström, mångas store idol från skidspåren i samband med Olympiaseger, Holmenkollen, Vasaloppssegrar och för att inte tala om SM. Sitt första SM vann han som tjuogoettåring 1922.

Han har tid för en pratstund med mig och ber mig följa med upp i sin bostad, där alla dessa bevis på idrottsmannagärning fyller ett stort rum. Där finner jag guldmedaljen från Lake Placid och den så mycket omtalade Vasaloppsmedaljen från det lopp jag berättat om. Hedlund och Utterström delade sina medaljer. Hälften guld, hälften silver.

◇

— Vi försökte att åka ifrån varandra, säger Sven Utterström, Per Erik Hedlund och jag. Men vi kunde inte. En kilometer från mål kom vi överens om att åka dött lopp. Därför har vi delat våra medaljer trots domslut. En ann är lika go som en ann slika gånger, tillägger han.

Utterström har haft det besvärligt med sjukdom sista åren, men glimten i ögat parad med högsta vitalitet säger alla och en var att man inte har vem som helst framför sig. Nej, det är Sven Utterström, "Uttern", den förste officiella skidkungen.

Feberdröm och uppvaknande

Novell av Mira Teeman

Den dagen då Janek kom upp var Maryla redan på bättringsvägen. Hon vaknade med en känsla av lättad i kroppen och en plötsligt ansättande verksamhetslust. Hon satte sig upp i sängen och tittade ut genom fönstret. En tunn snöhinna täckte marken och träden ute på gatan och Maryla förvånade sig över det. Luften var ännu mild och hennes ben bara ovanför knästrumporna den eftermiddagen hon kom från skolan med feber och illamående. Det kändes som hade hon sovit länge, kanske igenom en hel årstid.

Maryla steg försiktigt ur sängen. Under de bara fötterna kändes golvet kallt och glatt. Hon höll i sänggaveln en stund och försökte behärska yrseln. Framför kakelugnen var golvplankorna varmare och hon stod där en stund och såg sig själv i mäsingsplattan: vit, smal och otydlig med stora fötter och ett litet huvud. Mässingsplattan omgavs av svarta märken efter glödande kolbitar och gnistor och Maryla letade bland dem tills hon hittade en som liknade en mus. Det var hennes märke efter en kolbit hon avsiktligt hade petat ut ur luckan för inte så länge sedan. Hon tyckte om att titta på eld. Bakom hennes rygg andades kakelugnen svag nattlig värme. Ännu hade de inte hunnit elda på nytt.

Med ena handen mot den refflade kakelytan sträckte sig Maryla mot bokhyllan på väggen. Ur den plockade hon ut boken med sagorna och några andra, alla lästa många gånger om. Maryla tyckte inte att det gjorde något. Med böckerna under armen tassade hon tillbaka mot sängen och kröp ner, behagligt trött.

◇

Vid frukosttiden var hon redan utled på läsningen och bad att få sina färgkriter och mellan smörgåstuggorna, som för första gången på länge smakade gott, tecknade hon utsikten från fönstret. Hon lade

skuggor över det som skulle föreställa snö men trots alla ansträngningar såg den ut som grå vadd. Husen var heller inte riktiga och Maryla strök argt tjocka zigzaglinjer över alltsammans. Sedan ritade hon en stor ananas med det taggiga skalet noggrant återgivet och till slut en elegant dam på promenad med sin hund. Maryla tyckte att hon hade lyckats bäst med damens kläder — hur hon än försökte ville inte damens ben och armar sitta på rätt ställe. Inte ens hunden såg ut att kunna stå på sina tassar.

Jag vill sy, bad hon. Hon fick en tygbit, en sax med rundade spetsar och en synål där de båda trådändarna hade slagits ihop till en knut. Så att hon inte skulle tappa nålen i sängen. Hon sydde en stund men blev snart trött i ryggen och lade ifrån sig arbetet.

Nu dundrade kakelugnen. Maryla tittade på det flammande kolet bakom spjället och märkte inte när hon föll i sömn. Hon drömde om någon som åkte motorcykel runt väggarna på ett rum som liknade en strut. Han började långt nere i spetsen och kom högre och högre och plötsligt var rummet borta och han körde inne i Marylas armbåge. Motorn surrade i hennes huvud och munhålan kändes sträv.

Någon sade: Gå in men värm dig först, hon är ännu så ömtålig. Surret upphörde.

Maryla vaknade långsamt, våt av svett och med saliven rinnande på kudden.

Sov du bara, det gör dig gott, sade Janek. Han satt på en stol bredvid sängen och tittade på henne.

Nej, sade Maryla och satte sig upp i sängen, jag vill inte sova mera. Bara att jag drömde så konstigt, minns inte riktigt vad...

Skall jag stanna eller gå, frågade Janek. Han satte sig på sängkanten och strök bort hårttestarna från hennes panna.

Nej, stanna! Maryla ville säga att hon var mycket glad över besöket men blygheten hindrade henne. Plötsligt märkte

hon att Janek hade blivit förändrad. Han hade blivit äldre, mycket mera äldre än de sex åren som fanns mellan dem och mera äldre än han någonsin varit. Han var inte samme Janek som förr om åren. Bara vintern innan åkte de kälke nerför terrasstrappan och skridsko på den lilla trädgårdsdammen. Nu såg hon att hans kinder var täckta av ljus skäggstubb, det var något främmande över hans händer som höll i hennes och över hans sätt att tala till henne.

Berätta, sade han, berätta hur du mår.

Bra, svarade hon kort.

Och skolan? Också bra?

Jag har varit sjuk länge...

Ja, det är sant. Berätta om vad du har gjort i dag.

Läst, sade hon tyst.

Vad då? Berätta...

◇

Sagan om diamanterna, du vet. Om flickan som i månskenet plockar säcken full med det hon tror är diamanter. Och så vill hon inte dela med någon och till straff smälter diamanterna bort till snö. Det är allt. Det är inte allt men jag kan inte berätta bättre...

Jag förstår ändå. Vet du att jag skall resa utomlands nästa år?

Nej, varför?

Skall läsa där. Efter studenten.

Utomlands, sade Maryla. Hon såg bommar och gränsvakter som på bilden i geografiboken och bortom bommarna någonting spännande okänt och farligt.

Utanför föll en tidig vinterskymning. Ljusen tändes på gatan men i rummet var det grått.

Jag skulle vilja resa med dig, sade Maryla.

Varför det?

Det skulle vara spännande. Och... jag tycker om dig. Du är min bästa kusin.

Verkligen, tvivlade Janek, och Mischa då?

Nej, jag tycker bättre om dig.

Det är bra, då vet vi att vi är vänner, sade Janek och stack handen under täcket. Han fick tag i hennes fot och hon drog den åt sig. Det kittlade. Janeks hand fortsatte längre in och grep henne igen. Maryla skrattade.

Har ni det roligt barn, ropade Marylas mor inifrån lägenheten. Janek, se till bara att Maryla inte blir alltför trött.

Jag skall gå strax moster, sade Janek. Han höll fortfarande i Marylas fot och medan han talade med Marylas mor flyttade sig hans fingrar långsamt uppför benet. Maryla undrade varför han lät så överdrivet snäll och artig. Hon drog sig litet bakåt, mot väggen.

Är du trött, undrade han.

Nej, sade hon, inte alls.

Skall jag komma i morgon eftermiddag och spela dam med dig? Eller något annat. Vad säger du?

Mm, sade Maryla. Hon hörde knappast hans ord, så förvirrad kände hon sig. Hon stoppade täcket tätare omkring sig och tryckte sig in i hörnet.

Fryser du? frågade Janek och masserade henne på ryggen.

N-nej, sade Maryla. Det var alldeles mörkt i rummet nu, bara ibland lyste det till när glöddaskan föll genom gallret i kakelugnen.

Du har vuxit. Janeks hand mätte henne uppfifrån och ner under täcket. Snart är du lika lång som jag.

Maryla svarade inte. Hon låg spänd och fylld av passivt motstånd men samtidigt

visste hon inte vad hon spjånade emot. Något begrep hon, dock bara till en del och hon insåg att även detta var för mycket. Man väntade inte av henne att hon skulle förstå vid den åldern. Nu visade hennes reaktion att hon visste och i så fall borde hon gå från rummet eller ropa på mor eller göra så att det blev ljust och Janek åter som vanligt — hennes bästa kusin, sexton år, tills ganska nyligen inte alls vuxen med sina korta byxor och bläckfläckade fingrar. Hon gjorde ingenting och önskade dessutom motsatsen: att kunna slappna av och överlämna sig åt denna beröring, åt dessa händer hon så väl kände och tyckte om.

Det tycktes henne som om hon från och med nu aldrig mer skulle leka, aldrig mer läsa en saga. Någonting hade tagit slut och något annat hade inte hunnit börja.

En trevlig och skön sommar

*önskar Status redaktion och
denna sommarflicka
alla läsare*

REVIGÖR ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglöst
Orsaken kan vara brist på någon
av vitaminerna. Då hjälper RE-
VIGÖR, som har alla 18 vitam-
inerna i bästa "lättmalta" form:

A 20000, B1 2800, D3 2000 IE, B2
7,5, B3 30, B4 60, B5 120, B6 6,
B13 8, C 400, kolinbit. 600, inosit
125, E 5, H 1,5,
K3 10, PAB 1,5,
U 5,5 mg, B12
12 μ /100 g.

Bli pigg och
"uppåt" prova
REVIGÖR redan
idag

Receptfritt på apotek
samt i hälsokostaffärer

AB CARLS-BERGH BOKEMISK
OCH FARMACEUTISK FABRIK
GÖTEBORG 47

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 0413/200 25

ALLT i pappersbranschen

billigast från

Skånska Papperscentralen AB

Sallerupsvägen 90, Malmö Ö

Tel. 718 30 - Växel

MARMOR, KALKSTEN

och GRANIT

INGENJÖRSFIRMAN H. SVENSSON

OXIE Tel. 040/44 82 80

Köp Solstickan!

TIMMERSORTERINGAR

RÅSORTERINGAR

STRÖLÄGGNINGSMASKINER

VIRKESTORKAR

LOSSNINGSMASKINER

LÄNGDSORTERINGAR

UTLASTNINGSVÄRK

PAKETERINGSMASKINER

AB EWEMASKINER

Trosa - Tel. 0156/125 39

RÖDFÄRG

Ulfshytte rödfärg tillverkad av äkta
Falu-rött, av fackmän erkänd som en
av marknadens förmästa tjock täck-
kraftig färg speciellt tillverkad för pen-
sel med 5% inkokt linolja å torrsub-
stansen samt förstärkt med plastbindor.
Täckförmåga c:a 2½ kvm pr 1 kg.

i fria träfat om
125 kg nettovikt pris pr fat 105:—

i fria plåtfat om
60 kg nettovikt pris pr fat 52:50
50 kg nettovikt pris pr fat 44:50

i fria plåtdunkar om
34 kg nettovikt pris pr dunk 31:90
14 kg nettovikt pris pr dunk 14:—
5½ kg nettovikt pris pr dunk 6:60

Knutbräddfärg tillverkad av äkta lin-
olja (vit)

i fria plåtburkar om
5 kg nettovikt pris pr st. 19:50
10 kg nettovikt pris pr st. 38:50
20 kg nettovikt pris pr st. 76:—

Portfärg (svart) i fria plåtburkar om
5 kg

5 kg nettovikt pris pr burk 13:—
10 kg nettovikt pris pr burk 25:50
20 kg nettovikt pris pr burk 49:—

Dalbränd stubbtjära i fria plåtdame-
jeanner om

5 kg nettovikt pris pr burk 15:25
15 kg nettovikt pris pr burk 36:75
25 kg nettovikt pris pr burk 60:80

Impregneringsolja (grön) i fria plast-
flaskor om

5 lit. pris pr styck 15:25
10 lit. pris pr styck 30:—
20 lit. pris pr styck 59:—

Impregneringsolja (brun) i fria plast-
flaskor om

5 lit. pris pr styck 13:—
10 lit. pris pr styck 24:—
20 lit. pris pr styck 46:—

Takfärg för plåt- och masonittak i
kulörerna grön och rostbrun i fria plåt-
burkar om

5 kg pris pr styck 20:50
10 kg pris pr styck 40:50
15 kg pris pr styck 60:—
40 kg pris pr styck 158:—

Ladugårdsfärg (vit) för invändig mål-
ning av ladugårdar, hönsbhus m. m. i fria
plåtburkar om

10 kg pris pr styck 18:—
20 kg pris pr styck 35:—
35 kg pris pr styck 59:50

Rek. för omg. eller senare leverans,
färgerna sändas mot efterkrav fraktfritt
Eder närmaste järnvägsstation, priserna
gälla rent netto med av oss betald om-
sättningsskatt. Vår nya färgkatalog med
2 kulörkartor samt målningsråd och om-
fattande ytterligare ett 30-tal olika fär-
ger, bipackas varje order samt sändes
gratis och franco på särskild begäran.
Klipp ur annonsen och förvara den.

Tillverkare

FÄRG & CEMENT

adr.: Ulfshyttan, ordertel. 0243/510 62
kl. 9—12, 13—17, lörd. 9—12

Prenumerera på

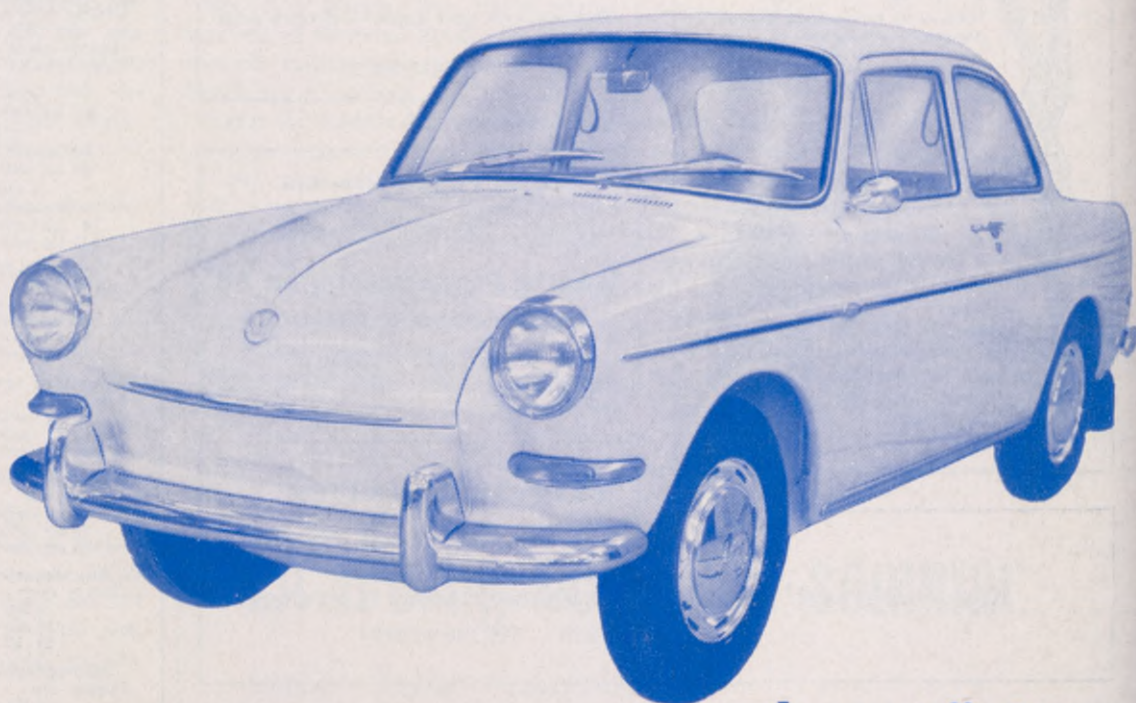
Status

ÄMNESOMRÅDE

SOCIALPOLITIK

SOCIALMEDICIN

Toppvinst i RHL:s kvicklotteri

VW
1500

Limousine

Volvo Favorit • Saab 2-d Sedan

Valfria Stringmöbler • TV-mottagare

Smalfilmskameror • Bandspelare

Frysboxar • Köksmaskiner

Linnevaror • Husgeråd m.m.

5.320 värdefulla vinster

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1965

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad
fr. o. m. juni t. o. m. aug. 1965 mot postförskott +
porto. Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 6/65

Frankeras
med
25-öres
frimärke

◀ **LOTTPRIS 2 KRONOR**
REKVIRERA NU

Sammanlagd vinstsumma
över 225.000:—

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!

RHL-lotteriet

Box 3196

STOCKHOLM 3